

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет
Кафедра фінансів

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

на тему: «Оцінка кредитоспроможності позичальників в банківських установах
(на прикладі АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК»)»

Виконала: студентка 4 курсу,
групи ФБС-41
спеціальності “Фінанси, банківська справа та
страхування”
Герез Мар`яна Олегівна

Керівник : к.е.н., доцент кафедри фінансів
Білий М.М.

Рецензент: к.е.н., доцент кафедри
менеджменту і маркетингу
Савків У. С.

Івано-Франківськ – 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ У БАНКАХ	6
1.1. Сутність і значення кредитоспроможності позичальника в банківській діяльності	6
1.2. Класифікація методів і підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників	14
1.3. Нормативно-правове забезпечення процесу оцінки кредитоспроможності позичальників в Україні	19
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ В АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК».....	26
2.1. Загальна фінансово-економічна характеристика АТ «Райффайзен Банк» ..	26
2.2. Аналіз кредитного портфеля та системи управління кредитним ризиком в АТ «Райффайзен Банк».....	32
2.3. Особливості методики оцінки кредитоспроможності позичальників в АТ «Райффайзен Банк»	39
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ В УКРАЇНІ.....	48
3.1. Зарубіжний досвід оцінки кредитоспроможності позичальників та можливості його адаптації в вітчизняних умовах	48
3.2. Проблемні аспекти системи оцінки кредитоспроможності позичальників в АТ «Райффайзен Банк» та пропозиції щодо їх вирішення	52
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Кредитування є однією з ключових функцій банківської системи, що забезпечує фінансування реального сектору економіки та задоволення споживчих потреб населення. Водночас кредитні операції є основним джерелом кредитного ризику для банківських установ, що в умовах воєнного стану та макроекономічної нестабільності набуває особливої гостроти. Ефективне управління кредитним ризиком, центральним інструментом якого є оцінка кредитоспроможності позичальників, визначає якість кредитного портфеля, фінансову стійкість банку та його здатність виконувати свою суспільну функцію.

Актуальність теми дослідження зумовлена, по-перше, значним поширенням кредитних ризиків у банківській системі України в умовах повномасштабного вторгнення Росії, що спричинило зростання частки непрацюючих кредитів та ускладнило застосування традиційних методів оцінки кредитоспроможності. По-друге, стрімким розвитком сучасних цифрових технологій, які кардинально розширюють можливості кредитного аналізу, проте залишаються недостатньо впровадженими у практику вітчизняних банків. По-третє, нагальною потребою у вдосконаленні нормативно-методичної бази оцінки кредитоспроможності з урахуванням галузевої специфіки позичальників та умов воєнного часу.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у дослідженні теоретичних засад та практичних аспектів оцінки кредитоспроможності позичальників у банківських установах, а також у розробці обґрунтованих рекомендацій щодо її вдосконалення на прикладі АТ «Райффайзен Банк».

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішується комплекс таких завдань:

- розкрити економічну сутність та значення кредитоспроможності позичальника; систематизувати існуючі методи та підходи до оцінки кредитоспроможності;

- дослідити нормативно-правове забезпечення процесу оцінки кредитоспроможності в Україні;
- надати загальну фінансово-економічну характеристику АТ «Райффайзен Банк»;
- проаналізувати структуру і якість кредитного портфеля та систему управління кредитним ризиком банку;
- виявити особливості методики оцінки кредитоспроможності позичальників в АТ «Райффайзен Банк»;
- проаналізувати зарубіжний досвід оцінки кредитоспроможності та можливості його адаптації;
- визначити проблемні аспекти чинної методики та обґрунтувати пропозиції щодо її вдосконалення.

Об'єктом дослідження є процес оцінки кредитоспроможності позичальників у банківських установах. Предметом дослідження є система методів, підходів та інструментів оцінки кредитоспроможності позичальників в у банківських установах, а також напрями їх вдосконалення на прикладі практики оцінки в АТ «Райффайзен Банк».

Методологічна база дослідження включає: діалектичний метод, системний підхід, аналіз і синтез, порівняльний аналіз, коефіцієнтний метод, статистичний метод, метод узагальнення та структурно-логічний підхід. В свою чергу, нормативно-правову основу дослідження становлять Закон України «Про банки і банківську діяльність», Положення НБУ № 351 та інші нормативно-правові акти.

Теоретичну базу дослідження складають праці вітчизняних та зарубіжних науковців у галузі банківського кредитування та оцінки кредитоспроможності: Балицької М., Бондаренка А.Ф., Бучка І.Є., Джеджули В.В., Крамаренка І.С., Мельника К.В., Науменка Н.Ю., Овчелупової О.М., Писарькової В.Р., Смолевої Т.М., Суханової А.В., Чайковського Я. та ін.; а також зарубіжних дослідників: Dumitrescu E., Hurlin C., Khatir A. та ін.

Інформаційно-аналітичну базу дослідження складають: фінансова звітність АТ «Райффайзен Банк» за 2023-2025 роки (МСФЗ), аналітичні огляди НБУ та рейтингових агентств, офіційні статистичні дані, а також фінансова звітність ТОВ «ДРУЖБА АГРО-ІФ» за 2023-2025 роки.

Науково-практичне значення роботи полягає у систематизації теоретичних підходів до оцінки кредитоспроможності, виявленні конкретних недоліків методики оцінки кредитного ризику в АТ «Райффайзен Банк» та розробці обґрунтованих пропозицій щодо їх усунення, зокрема: впровадження галузево-диференційованих нормативів, формалізації якісної оцінки, перекалібрування скорингових моделей та запровадження системи раннього попередження на базі транзакційної аналітики.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг основного тексту роботи становить близько 60 сторінок. У роботі міститься 16 таблиць, 3 рисунки та схеми.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ У БАНКАХ

1.1. Сутність і значення кредитоспроможності позичальника в банківській діяльності

Сучасний розвиток банківської системи України відбувається в умовах посиленого кредитного ризику, зумовленого макроекономічною нестабільністю, продовженням воєнного стану та структурними деформаціями у фінансовому секторі. За таких обставин ефективне управління кредитним ризиком набуває першочергового стратегічного значення для стабільного функціонування банківських установ. Центральним елементом цього управління є оцінка кредитоспроможності позичальників, яка безпосередньо визначає якість кредитного портфеля і фінансовий стан банку в цілому.

Поняття «кредитоспроможність» є однією з ключових категорій банківської справи, проте, незважаючи на тривалу наукову дискусію, єдиного та загальноприйнятого визначення цього терміна у вітчизняній та зарубіжній літературі дотепер не сформовано. Різні економісти акцентують увагу на різних аспектах цього поняття, що відображає його багатовимірний характер і зумовлює необхідність системного підходу до його осмислення.

Семантичний аналіз терміна «кредитоспроможність» дозволяє виокремити два ключові складники: «кредит» як економічна категорія, що відображає відносини надання коштів суб'єкта у тимчасове користування іншому суб'єкту на умовах поворотності та платності, та «спроможність» як здатність суб'єкта до виконання певних дій. Таким чином, у найзагальнішому вигляді кредитоспроможність означає здатність суб'єкта до виконання своїх кредитних зобов'язань. Проте практичне наповнення цього поняття є значно складнішим і виходить за межі простої фіксації здатності суб'єктів до виплат.

Так, Чайковський Я. визначає кредитоспроможність як здатність позичальника в повному обсязі і в обумовлений кредитною угодою термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями [31]. Таке трактування акцентує на двох ключових параметрах – повноті та своєчасності виконання зобов'язань, що відповідає базовим принципам кредитних відносин. Водночас воно не охоплює прогностичного виміру кредитоспроможності, тобто здатності не лише до поточного, але й до майбутнього обслуговування боргу в умовах зміни ринкового середовища.

Балицька М. та Паржицька М. розуміють під кредитоспроможністю здатність суб'єкта господарювання отримати кредит і своєчасно повернути його разом із відсотками за рахунок власних фінансових ресурсів та забезпечення [5]. Ця дефініція розширює попереднє визначення, включаючи до нього забезпечення як важливий додатковий чинник захисту банківських інтересів. Разом із тим вона має певну обмеженість, оскільки не відображає якісних характеристик позичальника, його репутації та ділової культури.

Більш комплексне трактування пропонують Науменко Н.Ю. та Писарькова В.Р., на думку яких кредитоспроможність є комплексною оцінкою позичальника, яка включає як кількісні фінансові параметри, так і якісні характеристики, що відображають здатність та бажання обслуговувати боргові зобов'язання [20]. Включення до визначення поняття «кредитоспроможність» категорії «бажання» є принципово важливим, оскільки враховує такий суб'єктивний вимір кредитоспроможності як мотиваційний фактор, який не завжди піддається кількісній оцінці, але суттєво впливає на реальну поведінку позичальника.

Джеджула В.В. акцентує увагу на прогностичному характері кредитоспроможності, визначаючи її як потенційну спроможність підприємства в повному обсязі виконати кредитні зобов'язання відповідно до умов кредитного договору, що ґрунтується на наявних та очікуваних фінансових ресурсах [9]. Таке визначення є особливо цінним в умовах динамічного

ринкового середовища, адже орієнтує аналітика не лише на ретроспективну оцінку, але й на прогнозування майбутньої платоспроможності позичальника.

Бондаренко А.Ф. разом із співавторами розглядають кредитоспроможність як спроможність позичальника до своєчасної та повної сплати відсотків і боргу за умовами кредитного договору, яка визначається на основі аналізу фінансово-економічних показників діяльності [6]. Особливістю цього підходу є акцент на кредитному договорі як правовому інструменті, що конкретизує зобов'язання сторін.

Інші найбільш популярні підходи в середовищі вітчизняних науковців та практиків до розуміння змісту категорії «кредитоспроможність» наведено в додатку А.

Аналіз наведених підходів свідчить про те, що різні науковці акцентують увагу на різних аспектах кредитоспроможності: одні роблять наголос на фінансово-кількісних характеристиках позичальника, інші – на якісних факторах і мотиваційному вимірі, треті – на прогностичному потенціалі оцінки. Таким чином, можна констатувати відсутність єдиного трактування цієї категорії в науковому середовищі. На нашу думку, це зумовлено насамперед складністю та багатовимірністю самого явища кредитоспроможності, яке охоплює правові, фінансові, управлінські та поведінкові аспекти діяльності позичальника.

Узагальнюючи існуючі підходи, вважаємо, що кредитоспроможність позичальника доцільно розглядати як інтегральну характеристику, що відображає його реальну та потенційну здатність і готовність своєчасно та в повному обсязі виконувати кредитні зобов'язання на основі наявного та прогнозованого фінансового стану, якісних характеристик і доступного забезпечення. Для систематизації наведених вище підходів та виявлення ключових відмінностей між ними в рамках дослідження проведено їх порівняльний аналіз, результати якого наведено в таблиці 1.1.

Також більшість науковців стверджують, що поняття кредитоспроможності слід розглядати виключно як функцію, притаманну

юридичній особі. Хоча всі дослідники безперечно пов'язують кредитоспроможність із процесом кредитування, на подальшому етапі виникають розбіжності в поглядах: одні автори аналізують її з позиції позичальника, тоді як інші зосереджуються на точці зору кредиторів. Враховуючи це, необхідно чітко розмежовувати поняття кредитоспроможності позичальника як юридичної та/або фізичної особи [20].

Таблиця 1.1

**Порівняльний аналіз основних підходів до визначення поняття
«кредитоспроможність»**

Автор / джерело	Визначення поняття	Ключовий акцент
Чайковський Я.І. [31]	Здатність позичальника в повному обсязі і в обумовлений кредитною угодою термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями	Повнота та своєчасність виконання зобов'язань
Мельник К.В. [15]	Сукупність фінансово-економічних характеристик позичальника, що підтверджують можливість та готовність погасити кредит у встановлені строки	Фінансово-економічні характеристики та готовність
Науменко Н.Ю., Писарькова В.Р. [20]	Комплексна оцінка, яка включає кількісні фінансові параметри та якісні характеристики, що відображають здатність та бажання обслуговувати боргові зобов'язання	Поєднання кількісних і якісних критеріїв, мотиваційний вимір
Балицька М., Паржицька М. [5]	Здатність суб'єкта господарювання отримати кредит і своєчасно повернути його разом із відсотками за рахунок власних фінансових ресурсів та забезпечення	Наявність фінансових ресурсів і забезпечення
Джеджула В.В. [9]	Потенційна спроможність підприємства в повному обсязі виконати кредитні зобов'язання, що ґрунтується на наявних та очікуваних фінансових ресурсах	Потенційні можливості та прогнозні ресурси
Бондаренко А.Ф. та ін. [6]	Спроможність позичальника до своєчасної та повної сплати відсотків і боргу за умовами кредитного договору, що визначається на основі аналізу фінансово-економічних показників діяльності	Фінансово-економічний аналіз у контексті кредитного договору
Положення НБУ № 351 [25]	Спроможність боржника/контрагента своєчасно та в повному обсязі виконати свої зобов'язання відповідно до умов договору, що визначається на підставі оцінки фінансового стану та інших чинників	Нормативно визначений порядок з урахуванням фінансового стану та якісних факторів

Джерело: систематизовано автором на основі [6; 9; 20; 25; 31].

Саме з таких міркувань в межах дослідження сформовано комплексне розуміння категорії «кредитоспроможність» на основі узагальнення наявних наукових підходів до її тлумачення. Зокрема, структура складових аналізованого поняття, що зображена на рисунку 1.1, дозволяє максимально всебічно розкрити його сутність та ключові ознаки, які є релевантними як для фізичних, так і для юридичних осіб – суб'єктів кредитування.

Рис. 1.1. Ключові елементи поняття «кредитоспроможність» [20]

Важливим аспектом теоретичного осмислення кредитоспроможності є її чітке розмежування зі спорідненими категоріями – «платоспроможністю» та «фінансовою стійкістю». Ці поняття нерідко ототожнюються у практиці банківського кредитування, що є методологічно некоректним і може призводити до помилкових висновків при оцінці позичальника. Порівняльний аналіз зазначених категорій наведено в табл. 1.2.

**Порівняльна характеристика понять «кредитоспроможність»,
«платоспроможність» та «фінансова стійкість»**

Критерій порівняння	Кредитоспроможність	Платоспроможність	Фінансова стійкість
Часовий горизонт	Поточний та перспективний	Переважно поточний	Довгостроковий
Об'єкт оцінки	Здатність обслуговувати кредитну заборгованість	Здатність погасити всі поточні зобов'язання	Фінансова рівновага та незалежність
Ширина охоплення	Вужче (лише кредит), але включає якісні фактори	Ширше (усі зобов'язання)	Найширше охоплення
Якісні фактори	Обов'язково враховуються	Зазвичай не враховуються	Частково враховуються
Забезпечення	Є ключовим елементом оцінки	Не є основним елементом	Враховується опосередковано
Регуляторна база	Положення НБУ № 351	ПСБО, МСФЗ	Закон про банки, нормативи НБУ

Джерело: розроблено автором на основі [20; 25; 31].

Платоспроможність характеризує здатність суб'єкта господарювання своєчасно виконувати всі поточні фінансові зобов'язання, включаючи розрахунки з контрагентами, бюджетом, персоналом. Кредитоспроможність є вужчим поняттям, що стосується виключно здатності обслуговувати кредитну заборгованість, проте водночас є ширшою категорією в тому сенсі, що враховує не лише поточний, але й майбутній фінансовий стан позичальника, якісні характеристики його господарської діяльності та потенційне забезпечення. Підприємство може бути платоспроможним у певний момент часу, але некредитоспроможним з огляду на несприятливі прогнози або недостатнє забезпечення.

Фінансова стійкість є ширшою категорією, що відображає здатність підприємства зберігати фінансову рівновагу в довгостроковому аспекті під впливом різноманітних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Вона є важливою передумовою кредитоспроможності, але не тотожна їй: підприємство з відносно стійким фінансовим становищем може мати низький

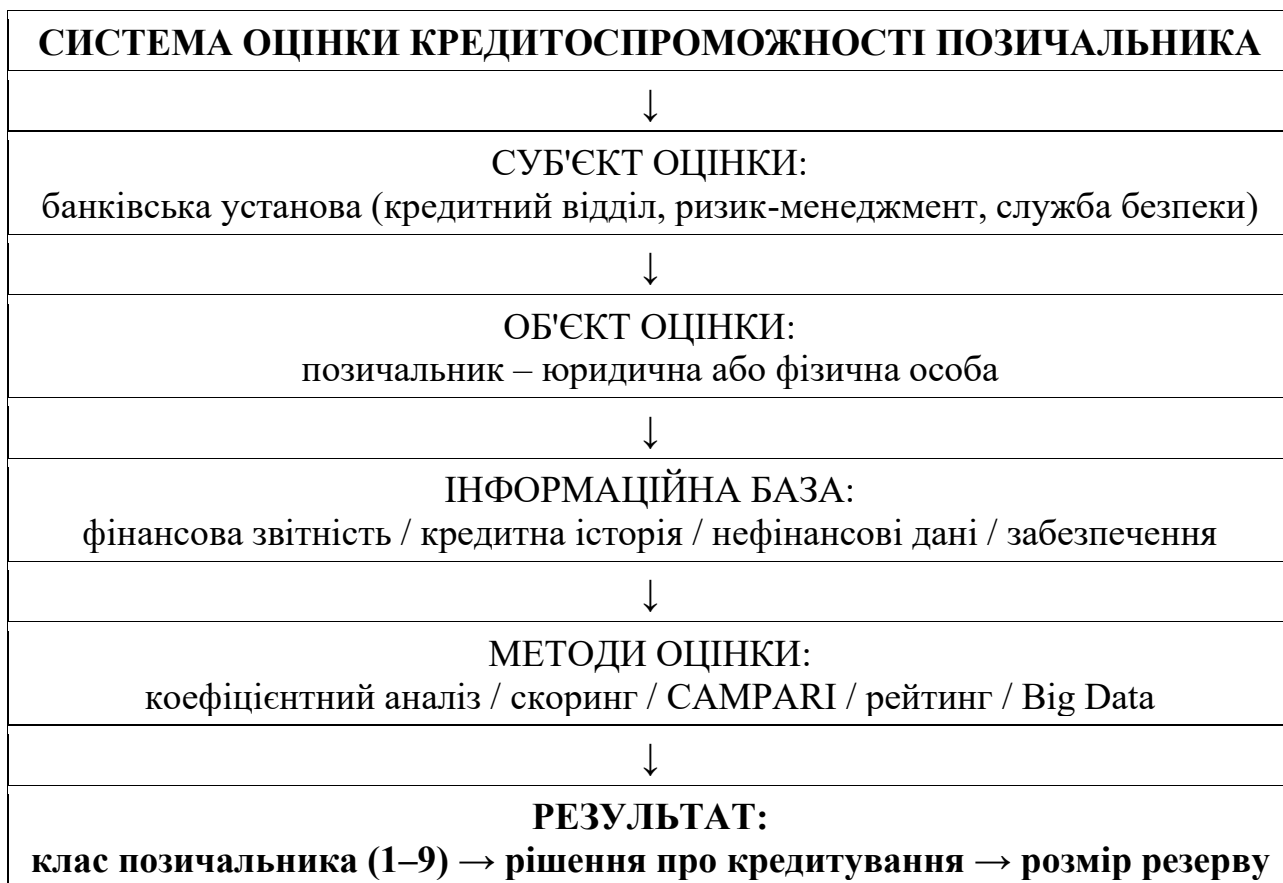
рівень кредитоспроможності через незадовільну кредитну історію або недостатнє забезпечення, і навпаки.

Оцінка кредитоспроможності відіграє фундаментальну роль у системі управління кредитним ризиком банку. За даними аналітиків, значна частка прострочених кредитів виникає внаслідок недостатньо глибокого аналізу фінансового стану позичальника на попередній стадії переговорів [31]. Це підкреслює, що оцінка кредитоспроможності є не формальною процедурою, а ключовим інструментом превентивного управління ризиком.

У системі кредитного процесу банку оцінка кредитоспроможності виконує кілька взаємопов'язаних функцій. По-перше, функція скринінгу – попередня фільтрація потенційних позичальників на предмет відповідності базовим кредитним вимогам. По-друге, функція ціноутворення – визначення індивідуальних умов кредитування (процентна ставка, розмір забезпечення, строк кредиту) відповідно до рівня ризику конкретного позичальника. По-третє, функція моніторингу – відстеження динаміки кредитоспроможності протягом усього строку дії кредитного договору. По-четверте, функція резервування – обґрунтування розміру резервів під кредитні операції відповідно до класу позичальника, визначеного за результатами оцінки [23].

Принципи оцінки кредитоспроможності формують методологічну основу всього аналітичного процесу та забезпечують його якість і надійність. До ключових принципів відносяться: комплексність (поєднання кількісних і якісних методів аналізу), об'єктивність (використання достовірних і верифікованих даних), динамічність (урахування тенденцій зміни фінансового стану позичальника), індивідуальний підхід (врахування галузевої специфіки та особливостей діяльності), а також принцип обережності (консервативний підхід до оцінки ризиків і прогнозів).

Схематично систему оцінки кредитоспроможності позичальника у банківській установі з виокремленням її ключових елементів можна представити таким чином (рис. 1.2).

**Рис. 1.2. Система оцінки кредитоспроможності позичальника
у банківській установі**

Джерело: розроблено автором на основі [1; 5; 12].

Таким чином, кредитоспроможність позичальника є базовою категорією кредитного аналізу, зміст якої не вичерпується простою констатацією фінансових можливостей боржника. Вона охоплює широкий спектр кількісних і якісних характеристик, що в сукупності дають відповідь на питання про реальну та потенційну здатність позичальника виконувати кредитні зобов'язання. Чітке розуміння цієї категорії та її відмежування від суміжних понять є необхідною теоретичною основою для побудови ефективної методики оцінки кредитоспроможності в банківській практиці.

1.2. Класифікація методів і підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників

Методична база оцінки кредитоспроможності позичальників є надзвичайно різноманітною і постійно збагачується новими аналітичними інструментами. Вітчизняні банки у своїй практиці застосовують широкий спектр методів і підходів, що охоплюють як традиційні кількісні методи фінансового аналізу, так і сучасні статистичні та цифрові технології. Відсутність єдиної стандартизованої методики оцінки кредитоспроможності, з одного боку, надає банкам гнучкість у виборі інструментарію, а з іншого – ускладнює порівняльний аналіз та знижує транспарентність кредитного процесу [15].

Залежно від характеру використовуваної інформації та способу її обробки всю сукупність методів оцінки кредитоспроможності можна поділити на кілька основних груп:

- кількісні (фінансові) методи,
- статистичні (скорингові) методи,
- якісні (комплексні) методи,
- рейтингові методи та
- сучасні цифрові підходи.

За результатами проведеного дослідження проведено систематизацію основних методів оцінки кредитоспроможності, яку представлено у табл. 1.3.

Так, коефіцієнтний аналіз є найбільш поширеним методом оцінки кредитоспроможності юридичних осіб у практиці вітчизняних банків. Він передбачає розрахунок і аналіз системи фінансових коефіцієнтів на основі даних фінансової звітності позичальника: показників ліквідності (поточної, швидкої, абсолютної), рентабельності (активів, власного капіталу, продажів), фінансової стійкості (коефіцієнт автономії, покриття процентних платежів) та ділової активності (оборотність активів, запасів, дебіторської заборгованості).

Перевагою методу є відносна простота розрахунків і можливість формалізації оцінки. Однак основним недоліком є ретроспективний характер – коефіцієнти відображають лише минулий стан позичальника та не завжди дозволяють спрогнозувати майбутні труднощі [28].

Таблиця 1.3

Класифікація методів оцінки кредитоспроможності позичальників

Група методів	Основні методи та підходи	Характеристика та сфера застосування
Кількісні (фінансові) методи	1. Коефіцієнтний аналіз: показники ліквідності, рентабельності, фінансової стійкості, ділової активності; 2. Горизонтальний та вертикальний аналіз балансу	Підходять для оцінки юридичних осіб на основі фінансової звітності; найпоширеніші методи у вітчизняній практиці
Статистичні (скорингові) методи	1. Дискримінантний аналіз; 2. Логістична регресія; 3. Нейронні мережі; 4. Класифікаційні дерева; 5. Економетричні моделі (Альтмана, Таффлера, Чессера)	Використовуються для масового кредитування фізичних осіб і малого бізнесу; піддаються автоматизації прийняття кредитних рішень
Якісні (комплексні) методи	1. CAMPARI, 2. PARTS, 3. PARSER, 4. «5С», 5. «6С»	Для комплексного аналізу великих корпоративних позичальників; дають можливість врахувати нефінансові фактори під час оцінки
Рейтингові методи	1. Внутрішні кредитні рейтинги банку; 2. Рейтинги міжнародних агентств (Moody's, S&P, Fitch); 3. Інтегральні рейтингові моделі	Для оцінки великих корпоративних та суверенних позичальників; можливість порівняння кредитного ризику між контрагентами
Цифрові (інноваційні) методи	1. Big Data аналіз; 2. Машинне навчання (ML); 3. Технології штучного інтелекту; 4. Альтернативні дані	Застосовуються провідними банками та фінтех-компаніями; сприяють підвищенню точності оцінки; дозволяють охопити позичальників без кредитної історії

Джерело: систематизовано автором на основі [5; 7; 15; 20; 29].

Бальні (скорингові) системи є ключовим інструментом оцінки кредитоспроможності фізичних осіб і набувають все більшого поширення у сфері кредитування малого бізнесу. Зокрема, кредитний скоринг – це математична або статистична модель, за допомогою якої на підставі кредитної історії попередніх клієнтів банк визначає ймовірність того, що конкретний

потенційний позичальник поверне кредит у встановлений строк [7]. Вперше технологію кредитного скорингу запропонував американський економіст Д. Дюран ще на початку 1940-х років, а вже в 1967 році у США для оцінки кредитоспроможності вперше застосували інформаційні технології, що дозволило скоротити частку безнадійних кредитів на 50% [7].

До слова, популярним рішенням в сучасних умовах для банків України, на думку вітчизняних науковців, є застосування під час оцінки скорингової карти, яка побудована на основі логістичної регресії, для автоматизації процесу прийняття рішень щодо видачі кредитів. Перевага такого підходу полягає в тому, що він дозволяє банку скоротити час прийняття рішення, підвищити ймовірність повернення кредиту та знизити кредитні ризики завдяки статистично обґрунтованій оцінці [11].

В свою чергу, економетричні методи прогнозування банкрутства також продовжують залишатись важливим інструментом оцінки кредитоспроможності юридичних осіб в сучасних умовах економічної нестабільності. Найбільш відомою є Z-модель Альтмана, розроблена на основі мультиваріантного дискримінантного аналізу і побудована як лінійна комбінація п'яти фінансових показників. Поряд із нею застосовуються також модель Таффлера, модель Чессера (для оцінки ймовірності порушення умов кредитного договору) та інші логістичні моделі. Проте важливим обмеженням вказаних моделей є те, що вони розроблялися на даних компаній із розвинених ринків і потребують адаптації до умов функціонування вітчизняних суб'єктів бізнесу.

Особливого значення в практиці банківського кредитування набуває методика CAMPARI – комплексний підхід до аналізу кредитоспроможності, широко поширений у зарубіжній банківській практиці. Назва методики походить від аббревіатури від перших літер ключових елементів аналізу, що включає оцінку репутації (Character), здатності (Ability), фінансових ресурсів (Means), мети кредитування (Purpose), розміру кредиту (Amount), умов його погашення (Repayment) та забезпечення (Insurance) (рис. 1.3).

CAMPARI – КОМПЛЕКСНА МЕТОДИКА ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ					
С Character (Репутація)	А Ability (Здатність)	М Means (Засоби)	Р Purpose (Мета)	А Amount (Розмір)	Р Repayment (Погашення)
I – Insurance (Забезпечення кредиту)					

**Рис. 1.2. Структура методики CAMPARI
в аналізі кредитоспроможності позичальника**

Джерело: систематизовано на основі [7; 9].

Методика CAMPARI є привабливою для банківської практики, оскільки поєднує аналіз фінансових показників із оцінкою нефінансових характеристик позичальника, забезпечуючи таким чином комплексність і системність аналізу. Поряд із CAMPARI у зарубіжній практиці застосовуються також методики PARTS та PARSEER. Детальнішу інформацію про інші зарубіжні моделі комплексної оцінки кредитоспроможності позичальників наведено в додатку Б.

В свою чергу, рейтингові методи оцінки передбачають присвоєння позичальнику інтегрального кредитного рейтингу на основі зваженої суми балів за різними показниками. При цьому кожному показнику присвоюється певна вагова частка відповідно до його значущості для оцінки кредитного ризику, а кінцевий рейтинг визначає клас позичальника та відповідний рівень кредитного ризику. Як Суханова А.В. зазначає, рейтингова оцінка дозволяє знизити кредитні ризики та підвищити якість кредитного портфеля банку [29].

Сучасним трендом у розвитку методів оцінки кредитоспроможності є впровадження цифрових технологій: Big Data, машинного навчання (Machine Learning), штучного інтелекту та альтернативних даних. Балицька М. і Паржицька М. зазначають, що інноваційний кредитний скоринг на основі альтернативних даних дозволяє оцінювати кредитоспроможність навіть тих позичальників, які не мають традиційної кредитної історії, розширюючи фінансову інклюзію [5]. Алгоритми машинного навчання, зокрема gradient

boosting, random forest та нейронні мережі, демонструють вищу точність прогнозування дефолту порівняно з традиційними логістичними моделями.

Необхідно також відзначити, що підходи до оцінки кредитоспроможності суттєво різняться залежно від категорії позичальника. Так, для позичальників – юридичних осіб застосовуються методи коефіцієнтного аналізу, рейтингування та прогнозування банкрутства, а також CAMPARI та схожі комплексні підходи. В той же час, для позичальників – фізичних осіб основним інструментом є скоринг, що враховує соціально-демографічні характеристики, стан зайнятості, рівень доходів і кредитну історію позичальника [20]. При цьому для малого бізнесу застосовується гібридний підхід, що поєднує елементи фінансового аналізу та скорингу одночасно.

В цілому, слід зазначити, що практика вітчизняних банків засвідчує, що в системі методів та підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників найбільш поширеним є змішаний підхід, який поєднує елементи кількох методів з урахуванням специфіки конкретного позичальника. Так, Смолева Т.М. наголошує, що жоден із існуючих методів оцінки кредитоспроможності не є універсальним, оскільки кожен має власні переваги та недоліки [28]. В свою чергу, Овчелупова О.М. підкреслює, що застосування науково обґрунтованої, прозорої та ефективної методики оцінки кредитоспроможності позичальників є необхідною умовою досягнення комерційними банками сталих засад функціонування [23].

Таким чином, в якості підсумку варто зазначити, що сучасна система методів оцінки кредитоспроможності є результатом тривалої еволюції банківської аналітики – від простих коефіцієнтних підходів до складних статистичних моделей і систем штучного інтелекту. А ефективний вибір і поєднання методів є важливою передумовою якісної оцінки кредитного ризику та формування надійного кредитного портфеля банку.

1.3. Нормативно-правове забезпечення процесу оцінки кредитоспроможності позичальників в Україні

За результатами дослідження встановлено, що нормативно-правова база оцінки кредитоспроможності позичальників у банківській системі України включає три ключові рівні: законодавчий, нормативний (нормативні акти НБУ) та внутрішньобанківський. Кожен із зазначених рівнів виконує специфічну регуляторну функцію, утворюючи спільно ієрархічну систему регулювання процесів кредитного аналізу та оцінки кредитоспроможності позичальників у банках.

Так, на законодавчому рівні основу правового регулювання кредитної діяльності банків формують Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III [24] та Закон України «Про Національний банк України». Перший із них закріплює загальні принципи здійснення банківської кредитної діяльності, вимоги до оцінки ризиків і формування резервів, а також встановлює обов'язок банків дотримуватися пруденційних нормативів. Другий визначає повноваження НБУ у сфері банківського нагляду та встановлення обов'язкових вимог до банківської діяльності.

Ключовим нормативним актом, що безпосередньо регулює процес оцінки кредитоспроможності та управління кредитним ризиком у банках в нашій країні, є Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затверджене постановою Правління Національного банку України від 30 червня 2016 року № 351 (далі – Положення № 351). Цей нормативний документ був прийнятий відповідно до статей 7, 15 та 56 Закону України «Про Національний банк України», статей 44 та 66 Закону України «Про банки і банківську діяльність» з урахуванням принципів і рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду [25].

В цілому Положення № 351 є системоутворюючим документом у сфері управління кредитними ризиками в банківській системі України, оскільки

встановлює мінімальні вимоги до банків щодо оцінки розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями. Даний нормативний документ ввів концептуально нові підходи до оцінки ризику, орієнтовані на методологію очікуваних збитків (Expected Credit Loss), що відповідають вимогам міжнародного стандарту МСФЗ 9. Важливим нововведенням порівняно з попереднім Положенням НБУ № 23 є диференційований підхід до оцінки фінансового стану позичальників залежно від виду їхньої економічної діяльності.

Так, відповідно до Положення № 351 банки зобов'язані розробити внутрішньобанківські положення, що передбачають: порядок проведення активних банківських операцій та прийняття рішень щодо реструктуризації кредитів; порядок накопичення та систематичного оновлення інформації про своєчасність виконання боргових зобов'язань; окремі методики оцінки фінансового стану та визначення класу боржника; порядок визначення ймовірності дефолту позичальника; правила оцінки та урахування забезпечення за кредитними операціями [25]. Ця вимога забезпечує певну стандартизацію банківських процедур при збереженні гнучкості у виборі конкретних підходів до оцінки.

Центральним елементом методології Положення № 351 є система класифікації позичальників, яка передбачає їх розподіл на дев'ять класів залежно від інтегральної оцінки фінансового стану. Клас позичальника визначається на основі інтегрального показника (Z), розрахованого за спеціальною економетричною моделлю з використанням фінансових коефіцієнтів, а також якісного показника, що враховує нефінансові характеристики позичальника. При цьому нормативні значення інтегрального показника диференціюються залежно від виду економічної діяльності (секції КВЕД) та розміру підприємства [25]. Класифікацію позичальників за класами кредитного ризику наведено у табл. 1.4.

Важливою особливістю системи класифікації є те, що клас позичальника, визначений за кількісними показниками, може бути знижений у разі виявлення

певних якісних ознак підвищеного ризику. Зокрема, до таких ознак належать: наявність прострочених зобов'язань перед банками або іншими кредиторами; перебування підприємства в процедурі банкрутства або санації; відсутність аудиторського висновку щодо фінансової звітності; суттєві зміни в керівництві, які можуть негативно вплинути на діяльність підприємства; структура власності, що свідчить про пов'язаність із проблемними контрагентами [25].

Таблиця 1.4

Класифікація позичальників – юридичних осіб за класами кредитного ризику відповідно до Положення НБУ № 351

Клас позичальника	Характеристика фінансового стану	Рівень кредитного ризику та резервування
1 (найвищий)	Виключно стабільний фінансовий стан; відсутні ознаки погіршення показників; висока якість менеджменту та ринкові позиції	Мінімальний ризик; резерви за мінімальними ставками
2	Добрий фінансовий стан; наявні незначні негативні тенденції, які можуть вплинути на своєчасність розрахунків	Незначний ризик; помірні резерви
3	Задовільний фінансовий стан із наявністю певних ознак погіршення; виконання зобов'язань можливе з певними труднощами	Помірний ризик; резерви зростають
4	Фінансовий стан нижче задовільного; наявні ознаки фінансових труднощів; є ризик прострочення	Підвищений ризик; значні резерви
5-7	Незадовільний або поганий фінансовий стан; наявні прострочення або суттєві ознаки дефолту; фінансові труднощі нарастають	Високий ризик; суттєве резервування
8	Критичний фінансовий стан; дефолт фактично настав або є очевидно неминучим; ознаки банкрутства	Дуже високий ризик; резерви до 100%
9 (найнижчий)	Банкрутство або припинення діяльності; відсутні перспективи погашення зобов'язань	Максимальний ризик; резерви 100%

Джерело: складено на основі Положення НБУ № 351 від 30.06.2016 [25].

Клас позичальника безпосередньо визначає рівень кредитного ризику за відповідною операцією, а через нього – і розмір резерву, який банк зобов'язаний сформувати для покриття можливих втрат. Зв'язок між класом позичальника та формуванням резервів є ключовим регуляторним механізмом, що стимулює

банки до якісної оцінки кредитоспроможності: занижена оцінка класу позичальника призводить до недостатнього резервування і, відповідно, до порушення пруденційних нормативів та заниженого відображення рівня ризику у фінансовій звітності.

Методологія оцінки фінансового стану за Положенням № 351 ґрунтується на розрахунку системи фінансових коефіцієнтів, що охоплюють показники ліквідності, прибутковості, фінансової стійкості та ділової активності. Система основних фінансових коефіцієнтів, передбачених Положенням № 351, представлена у табл. 1.5.

Таблиця 1.5

**Система фінансових показників, що застосовуються при оцінці
кредитоспроможності юридичних осіб відповідно до Положення № 351**

Група показників	Основні коефіцієнти	Нормативне призначення
Ліквідність	Коефіцієнти поточної ліквідності, швидкої ліквідності, абсолютної ліквідності	Оцінка здатності позичальника виконувати поточні зобов'язання
Рентабельність	Рентабельність активів (ROA), рентабельність власного капіталу (ROE), рентабельність продажів (ROS)	Оцінка ефективності використання ресурсів і генерування прибутку
Фінансова стійкість	Коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансового левериджу, покриття процентних платежів (ICR)	Оцінка рівня боргового навантаження та фінансової незалежності
Ділова активність	Оборотність активів, запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості, тривалість операційного та фінансового циклів	Оцінка ефективності управління активами та зобов'язаннями

Джерело: складено на основі Положення НБУ № 351 від 30.06.2016 [25].

На основі розрахованих коефіцієнтів за спеціальною регресійною моделлю обчислюється інтегральний показник Z , що відображає зважену оцінку фінансового стану з урахуванням галузевої специфіки. Нормативні значення інтегрального показника для різних секцій КВЕД розроблені НБУ на основі статистичних даних про діяльність українських підприємств, що забезпечує їхню відповідність реальній структурі вітчизняної економіки. Бондаренко А.Ф. та співавтори зазначають, що практична апробація методики

на прикладі конкретних підприємств демонструє ефективність такого підходу для своєчасного виявлення кредитного ризику [6].

Поряд із кількісними показниками Положення № 351 передбачає обов'язкове врахування якісних факторів, що не піддаються безпосередньому кількісному виміру, але суттєво впливають на кредитоспроможність позичальника. До таких факторів відносяться: репутація та кредитна історія позичальника; якість корпоративного управління; ринкові позиції та конкурентоспроможність; залежність від державних субсидій або монопольного становища; особливості галузі та кон'юнктури ринкового середовища [25].

Для позичальників – фізичних осіб методологія Положення № 351 передбачає дещо відмінний підхід. Оцінка кредитоспроможності фізичної особи здійснюється на основі аналізу доходів і витрат (оцінка платіжного балансу), наявності майна та забезпечення, кредитної історії, а також соціально-демографічних характеристик. При цьому банки широко застосовують власні скорингові системи, параметри яких визначаються внутрішніми положеннями з урахуванням мінімальних вимог НБУ.

Необхідно наголосити, що Положення № 351 з моменту прийняття зазнало численних змін і доповнень. Зокрема, постановою Правління НБУ від 05 жовтня 2022 року № 214 до документа внесені зміни щодо оцінки кредитного ризику за іпотечними кредитами на тимчасово окупованих територіях та доповнення переліку прийнятного забезпечення об'єктами незавершеного будівництва. Ці зміни стали відповіддю на нові виклики, породжені повномасштабним вторгненням Росії в Україну. Крамаренко І.С. та Козаченко Л.А. підкреслюють, що вдосконалення методики оцінки кредитоспроможності позичальника безпосередньо впливає на суму прострочених кредитів і є ключовим напрямом стабілізації кредитної діяльності банку [12].

Важливим компонентом нормативно-правового регулювання оцінки кредитоспроможності є також законодавство про кредитні бюро та кредитні

реєстри. Закон України «Про організацію формування та обігу кредитних історій» регулює порядок збору, зберігання та використання інформації про кредитну поведінку позичальників. Бюро кредитних історій акумулюють дані про кредитну поведінку фізичних та юридичних осіб, що дозволяє банкам отримувати об'єктивну інформацію про ставлення позичальника до виконання зобов'язань перед іншими кредиторами, знижуючи таким чином інформаційну асиметрію на кредитному ринку. Бучко І.Є. зазначає, що для підвищення ефективності використання скорингу необхідним є розвиток спеціалізованих скорингових агентств, які співпрацюватимуть як із банками, так і з агентствами кредитних історій [7].

Окремим напрямом нормативного регулювання є вимоги НБУ щодо внутрішніх положень і процедур банків у сфері кредитування. Відповідно до Положення № 351 кожен банк зобов'язаний розробити та затвердити власну внутрішню методичку оцінки кредитоспроможності, яка має відповідати мінімальним вимогам НБУ, але водночас може їх розширювати та конкретизувати з урахуванням стратегії банку та специфіки його клієнтської бази. Таким чином, нормативна база НБУ формує мінімальні стандарти оцінки кредитного ризику, залишаючи при цьому банкам простір для власної методичної ініціативи [25].

Підсумовуючи аналіз нормативно-правового забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальників в Україні, слід зазначити, що чинна регуляторна база є доволі розвиненою і в цілому відповідає міжнародним стандартам у сфері управління кредитним ризиком. Положення НБУ № 351, будучи ключовим регуляторним документом, забезпечує єдину методологічну основу для оцінки кредитного ризику в банківській системі, водночас надаючи банкам достатньо гнучкості для врахування специфіки конкретних позичальників і кредитних ринків.

Разом із тим умови воєнного стану та пов'язані з ними особливості функціонування реального сектору економіки потребують подальшого вдосконалення регуляторних вимог у частині врахування специфічних ризиків,

пов'язаних із діяльністю позичальників в умовах збройного конфлікту: пошкоджень і знищення активів, вимушеного переміщення бізнесу, зміни ринкового середовища та зниження купівельної спроможності населення. Адаптація методів оцінки кредитоспроможності до цих нових умов є актуальним науково-практичним завданням і визначає пріоритети дослідження у наступних розділах цієї роботи.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ В АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК»

2.1. Загальна фінансово-економічна характеристика АТ «Райффайзен Банк»

АТ «Райффайзен Банк» є однією з провідних банківських установ України з іноземним капіталом, яка стабільно входить до числа системно важливих банків країни. Банк було засновано у 1992 році під назвою АППБ «Аваль», а у 2005 році він приєднався до австрійської банківської групи Raiffeisen Bank International AG (RBI). У червні 2021 року в рамках гармонізації бренду з материнською структурою установу перейменовано на АТ «Райффайзен Банк», що підкреслює його належність до потужної міжнародної фінансової групи [4].

Банк здійснює діяльність на підставі банківської ліцензії Національного банку України № 10 від 18.06.2018 р. Станом на початок 2026 року структура акціонерного капіталу банку характеризується домінуючою часткою іноземних інвесторів: Raiffeisen Bank International AG (далі – RBI) володіє 68,21% статутного капіталу, Європейський банк реконструкції та розвитку – 30%, решта належить міноритарним акціонерам. Статутний капітал банку станом на початок 2026 року становить 6 154 516,0 тис. грн. [17].

Організаційна структура АТ «Райффайзен Банк» побудована за лінійно-функціональним принципом. Вищим органом управління є Загальні збори акціонерів. Наглядову раду обирають у складі дев'яти осіб строком на три роки шляхом кумулятивного голосування. Виконавчим органом виступає Правління – колегіальний орган, що обирається Наглядовою радою у складі не менше трьох осіб строком до п'яти років. Голова правління здійснює загальне керівництво банком, а заступники голови правління відповідають за окремі вертикалі: фінанси, ІТ, роздрібний та корпоративний бізнес [4].

Мережа обслуговування АТ «Райффайзен Банк» охоплює близько 300 відділень по всій Україні. Станом на 01.01.2026 року банк мав 265 відділень, протягом 2025 року їх кількість зменшилась на 32 – у рамках стратегії цифровізації сервісів [17]. Паралельно банк активно розбудовує дистанційні канали обслуговування: мобільний додаток MyRaif для фізичних осіб та платформу Raiffeisen Business Online для бізнесу. Важливою складовою адаптації до умов воєнного часу є участь у проєкті Power Banking, що забезпечує безперервне надання фінансових послуг навіть під час відключення електроенергії [4].

За масштабами діяльності АТ «Райффайзен Банк» входить до числа найбільших банків України. Станом на 01.01.2026 за розміром загальних активів він посідав 4-те місце серед 62 банків країни (249,99 млрд. грн.). Банк стабільно входить до топ-4 за розміром активів та утримує 3-тє місце за обсягом бізнесу на ринку за підсумками 2024-2025 років [18]. Особливою конкурентною перевагою є лідерство в агропромисловому сегменті – частка ринку в обслуговуванні АПК становить близько 20% [4].

Фінансова стійкість банку підтверджується найвищим кредитним рейтингом за національною шкалою – uaAAA, що характеризує банк як установу з найвищою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками [26]. За рейтингом життєздатності банків Mind.ua у 2024-2025 роках АТ «Райффайзен Банк» незмінно отримував оцінку «4 зірки» (висока оцінка), входячи до десятки найнадійніших банків України разом із провідними установами з іноземним капіталом [17; 18].

Динаміку ключових фінансових показників АТ «Райффайзен Банк» за 2023-2025 роки наведено у табл. 2.1. Як свідчать дані табл. 2.1, за 2023-2025 роки загальна сума активів банку демонструє стійке зростання. Протягом 2024 року консолідовані активи банку збільшились на 16,20% (до 219,8 млрд. грн.), а у 2025 році – ще на 13,72%, досягнувши рекордного рівня 250,2 млрд. грн. Найважливішою тенденцією 2025 року є прискорення обсягів кредитування банком: кредити та аванси клієнтам зросли на 39,13% – до 82,7 млрд. грн., що є

найвищим темпом приросту за весь досліджуваний період. Водночас, АТ «Райффайзен Банк» суттєво скоротив міжбанківське кредитування (-52,2%), спрямувавши ресурси безпосередньо в реальний сектор економіки. Також збільшився на 25,9% портфель цінних паперів, що відображає активнішу участь банку у казначейських операціях [4; 3].

Таблиця 2.1

Динаміка активів АТ «Райффайзен Банк» за 2023-2025 рр., тис. грн.

Стаття активів	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Приріст 2025/2024, %
Грошові кошти та їх еквіваленти	30 779 748	66 317 056	70 870 989	130,3
Кредити та аванси банкам	43 336 872	32 838 889	20 728 273	-52,2
Кредити та аванси клієнтам	52 553 983	59 478 658	82 738 672	57,4
Інвестиції в цінні папери	54 257 261	52 402 929	68 330 974	25,9
Основні та нематеріальні активи	5 047 833	5 420 061	5 153 498	2,1
Інші активи*	3 216 320	3 382 060	2 176 881	-32,3
Загальна сума активів	189 192 017	219 839 653	250 206 638	32,1

Джерело: складено на основі даних консолідованої фінансової звітності АТ «Райффайзен Банк» [3; 4].

** Розраховано як залишок від загальної суми активів після вирахування статей, наведених у звіті.*

В свою чергу, ресурсна база банку характеризується стабільністю та орієнтованістю на внутрішнє зростання. Основним джерелом ресурсів залишаються кошти клієнтів, які у 2024 році зросли на 14,90%, а у 2025 – ще на 10,79%, досягнувши 201,9 млрд. грн. Власний капітал банку у 2025 році зріс на 40,0% – до 39,18 млрд. грн., що є безпрецедентним показником за рахунок рекордного чистого прибутку 10,74 млрд. грн. Детальніше структуру консолідованих пасивів банку за 2023-2025 роки відображено у табл. 2.2.

Більш наочно динаміку зміни сукупних активів та розміру власного капіталу аналізованого банку впродовж 2023-2025 років продемонстровано на рисунку 2.1.

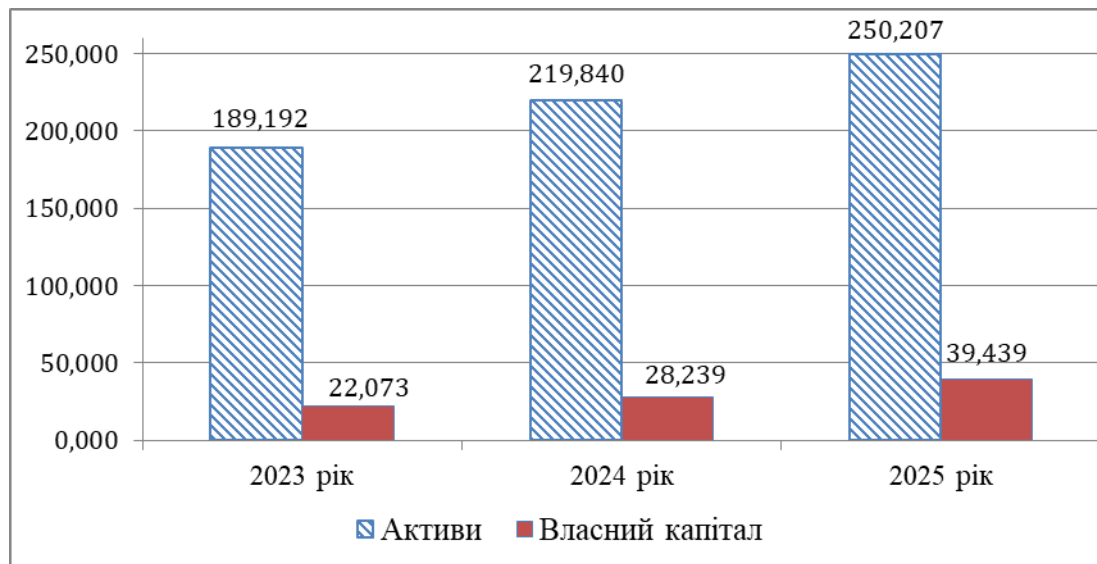

Рис. 2.1. Динаміка сукупних активів та власного капіталу АТ «Райффайзен Банк» за 2023-2025 рр., млрд. грн.

Джерело: складено на основі даних таблиці 2.1.

Таблиця 2.2

Динаміка зобов'язань та власного капіталу АТ «Райффайзен Банк» за 2023-2025 рр., тис. грн.

Стаття пасивів	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Зміна у %, 2025/2024
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Кошти банків	250 126	315 465	106 741	-57,3
Кошти клієнтів	158 604 683	182 230 995	201 904 894	27,3
Інші зобов'язання*	8 264 501	9 053 975	8 756 144	5,9
Зобов'язання – всього	167 119 310	191 600 437	210 767 779	26,1
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ				
Статутний капітал та емісійний дохід	9 188 183	9 188 183	9 188 183	0,0
Резервні та інші фонди банку*	7 809 549	12 104 596	16 789 561	115,0
Нерозподілений прибуток	5 085 279	6 955 038	13 461 115	164,7
Власний капітал – всього	22 072 707	28 239 216	39 438 859	78,7
Загальна сума пасивів	189 192 017	219 839 653	250 206 638	32,3

Джерело: складено на основі даних консолідованої фінансової звітності АТ «Райффайзен Банк» [3; 4].

** Розраховано як залишок від загальної суми активів після вирахування статей, наведених у звіті.*

Аналогічним чином результати аналізу фінансових результатів діяльності АТ «Райффайзен Банк» за 2023-2025 роки свідчать про послідовне відновлення прибутковості та досягнення рекордних показників банком (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Динаміка консолідованих фінансових результатів АТ «Райффайзен Банк»
за 2023-2025 рр., тис. грн.**

Показник	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Приріст 2025/2024, %
Чистий процентний дохід	16 837 021	17 007 046	18 843 441	+10,80
Чистий комісійний дохід	2 307 519	2 104 789	2 328 424	+10,63
Прибуток/(збиток) від знецінення фін. активів (МСФЗ 9)	-3 743 101	-2 606 061	+2 253 526	—
Інші доходи	2 703 720	1 928 166	1 792 752	-7,02
Інші витрати (операційні)	-8 133 221	-9 223 039	-10 853 679	+17,68
Прибуток до оподаткування	9 751 908	9 210 901	14 364 464	+55,95
Витрати на сплату податку на прибуток	-4 954 301	-4 921 187	-3 628 489	-26,28
Чистий прибуток	4 797 607	4 289 714	10 735 975	+150,27

Джерело: складено на основі даних фінансової звітності АТ «Райффайзен Банк» [3; 4].

Так, у 2024 році чистий прибуток банку склав 4,29 млрд. грн. – на 10,59% менше, ніж у 2023 році (4,80 млрд. грн.), що пояснюється переважно зростанням операційних витрат та підвищеним податковим навантаженням (ставка 50%). Проте, за підсумками 2025 року банк досягнув рекордного результату: чистий прибуток склав 10,74 млрд. грн., що у 2,5 раза більше, ніж у 2024 році, та 1,6 раза – ніж у 2023 році. Ключовими факторами такого стрибка стали зростання процентних доходів (+10,99%), суттєвий приріст комісійних доходів, а головне – сторнування резервів у розмірі 2,25 млрд. грн. та зниження ефективної ставки податку на прибуток до 25% [4; 3].

Водночас, головною складовою доходів АТ «Райффайзен Банк» в останні роки залишається чистий процентний дохід (18,8 млрд. грн. у 2025 році, +10,8% в порівнянні з попереднім роком), що формувався переважно за рахунок

кредитування клієнтів та казначейських операцій з ОВДП і депозитними сертифікатами НБУ (рис. 2.2). Крім того, важливим позитивним чинником стало суттєве скорочення відрахувань у резерви на 30,38% – це свідчить про стабілізацію якості кредитного портфеля банку після максимального стресу 2022-2023 років [3].

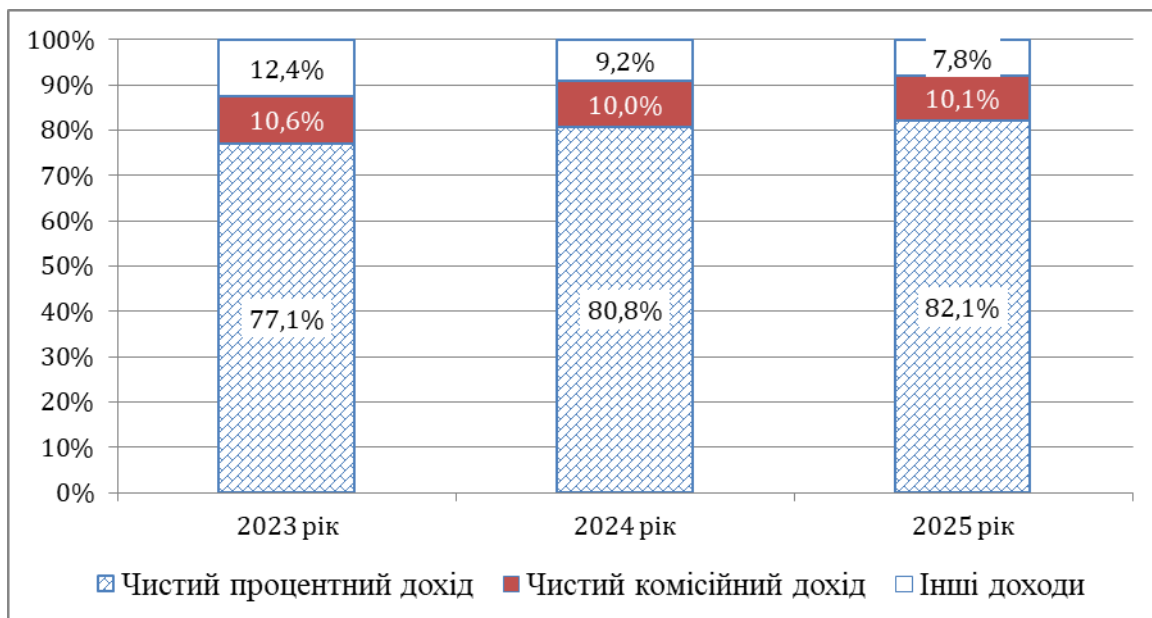

Рис. 2.2. Динаміка структури доходів АТ «Райффайзен Банк» за 2023-2025 рр., %
Джерело: складено на основі даних таблиці 2.3.

Загалом продуктова лінійка банку АТ «Райффайзен Банк» охоплює всі ключові сегменти: кредитування фізичних осіб (кредити готівкою, кредитні картки з пільговим періодом до 100 днів, іпотека під заставу нерухомості та депозиту), кредитування малого і середнього бізнесу та корпоративних клієнтів (кредитні лінії, овердрафт, інвестиційні кредити, програми енергоефективності) [4]. Банк також активно бере участь у державних програмах підтримки бізнесу, зокрема «Доступні кредити 5-7-9%». Крім того, АТ «Райффайзен Банк» нагороджено за результатами FinAwards 2026 у номінації «Найкращий банк для юридичних осіб» (срібло), що підтверджує провідні позиції установи на ринку [17; 19]. В цілях дослідження особливостей проведення оцінки кредитоспроможності позичальників на прикладі АТ «Райффайзен Банк» нами

проведено аналіз кредитного портфеля в даному банку. Результати такого дослідження наведено в наступному підрозділі цієї роботи.

2.2. Аналіз кредитного портфеля та системи управління кредитним ризиком в АТ «Райффайзен Банк»

Кредитний портфель є ключовим компонентом активів АТ «Райффайзен Банк» та головним джерелом процентних доходів. В умовах повномасштабного воєнного конфлікту та пов'язаної з ним економічної нестабільності банк дотримується виваженої та консервативної кредитної політики, спрямованої на мінімізацію кредитного ризику та збереження якості портфеля. Так, станом на 1 січня 2026 року чистий кредитний портфель АТ «Райффайзен Банк» складав майже 83 млрд. грн., що дозволило банку посісти 6-те місце серед найбільших кредиторів України після ПриватБанку (161 млрд. грн.), Ощадбанку (128 млрд. грн.), ПУМБ (98 млрд. грн.), Укргазбанку (92 млрд. грн.) та Укрексімбанку (86 млрд. грн.) [18].

Насамперед слід зауважити, що структура кредитного портфеля АТ «Райффайзен Банк» включає в себе два основні сегменти: корпоративне кредитування (юридичні особи та ФОП) та роздрібне кредитування (фізичні особи). При цьому, традиційно банк є більш консервативним у роздрібному кредитуванні, надаючи перевагу забезпеченим кредитам та позикам своїм зарплатним клієнтам. В той же час, корпоративне кредитування зосереджено переважно в пріоритетних для банку галузях: агропромисловому комплексі, харчовій промисловості, логістиці, роздрібній торгівлі та фармацевтиці [4].

Динаміку кредитного портфеля банку наведено у табл. 2.4. За 2024 рік кредити та аванси клієнтам зросли на 13,18% – до 59,5 млрд. грн. У 2025 році банк суттєво прискорив темп кредитування: загальний кредитний портфель збільшився до 92 млрд. грн., тобто на 28,5% (або +20,4 млрд. грн.). Приріст портфелю забезпечили і корпоративний сегмент, і бізнес-банкінг та приватні

особи. За загальним розміром працюючого кредитного портфеля Райффайзен Банк зайняв 4 місце з часткою ринку 8% (приріст на 0,2 в.п.) [4].

Таблиця 2.4

Динаміка консолідованого кредитного портфеля АТ «Райффайзен Банк» за 2023-2025 рр.

Показник	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Загальний кредитний портфель (брутто), млрд. грн.	64,052	71,642	92,046
Кредити та аванси клієнтам (нетто), млрд. грн.	52,554	59,479	82,738
Частка непрацюючих активів (NPL), %	15,7	12,6	7,9
Частка ринку кредитного портфеля, %	8,3	7,8	8,0
Місце в рейтингу банків за кредитним портфелем	4	4	4

Джерело: складено на основі даних консолідованої фінансової звітності АТ «Райффайзен Банк» та аналітичних оглядів [4; 18; 3; 22].

Зазначимо, що впродовж аналізованого періоду кредити банком надавались переважно в Україні фізичним особам та підприємствам, що здійснюють свою діяльність у відповідних галузях економіки. При цьому, як видно з рис. 2.3, основну увагу банк традиційно зосереджує на великих підприємствах, на частку яких припадає близько 80% усіх надаваних кредитів АТ «Райффайзен Банк» впродовж 2023-2025 років. В свою чергу, на частку позичальників – фізичних осіб припадало в ці роки лише близько 10% кредитів.

При цьому варто відмітити посилення ролі аналізованого банку в якості стратегічного партнера у реалізації державних ініціатив в останні роки. Зокрема, в умовах високих ринкових ставок в нашій країні відмічається активна участь Райффайзену у програмах компенсації відсотків (зокрема, «Доступні кредити 5-7-9%»), що стала визначальним фактором для виживання та розвитку реального сектору економіки.

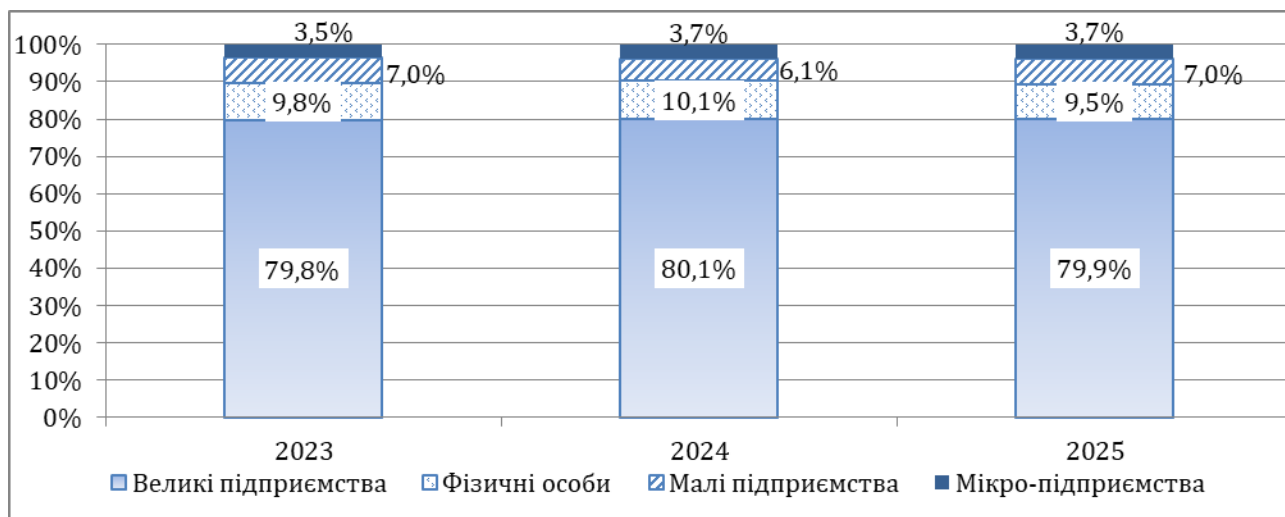

Рис. 2.3. Структура наданих кредитів АТ «Райффайзен Банк» за типом позичальників у 2023-2025 роках, %

Джерело: складено на основі даних консолідованої фінансової звітності АТ «Райффайзен Банк».

Крім того, станом на березень 2026 року АТ «Райффайзен Банк» оновив свої ключові умови кредитування, зробивши особливий акцент на енергонезалежності та підтримці малого й середнього бізнесу (див. табл. В.1 Додатку В). Також у сегменті мікробізнесу та ФОП спостерігається інтенсивна цифровізація клієнтського шляху з боку банку. Зокрема, стратегія банку полягає у формуванні лояльної бази через надання пільгових умов розрахунково-касового обслуговування. Протягом березня 2026 року нові клієнти залучаються на умови 12-місячного безкоштовного сервісу, що в подальшому дозволяє банку пропонувати їм кредитні ліміти на основі аналізу їхньої транзакційної активності в системі Raiffeisen Business Online.

В свою чергу, для фізичних осіб АТ «Райффайзен Банк» пропонує такі кредитні продукти як кредит готівкою, кредит під заставу депозиту та кредитні картки (див. табл. В.2 Додатку В). Важливою особливістю карткових кредитних продуктів банку є впровадження пролонгованого пільгового періоду (грейс-періоду), що дозволяє клієнтам використовувати кредитні кошти без нарахування відсотків протягом 100 днів за умови здійснення безготівкових розрахунків.

Загалом процес оформлення споживчих кредитів базується на використанні Кваліфікованого електронного підпису (КЕП) та інтеграції з державними реєстрами. Для зарплатних клієнтів банку застосовується модель автоматичного погодження лімітів на основі аналізу регулярних грошових надходжень. Водночас для нових клієнтів при запиті суми понад 50 000 грн передбачена процедура верифікації доходів, що є частиною політики відповідального кредитування.

Як відомо, однією з найбільш важливих характеристик якості кредитного портфеля банку є частка його непрацюючих кредитів (NPL). Тому в рамках дослідження нами проаналізовано динаміку рівня цього показника в останні роки для АТ «Райффайзен Банк». Так, у 2022 році на тлі максимального шоку від початку повномасштабного вторгнення частка непрацюючих активів у кредитному портфелі банку зроста до 14%. Як наслідок, АТ «Райффайзен Банк» сформував резерви на покриття можливих кредитних та операційних ризиків на суму 9,5 млрд. грн. [2]. Водночас банк в цей період залишався прибутковим – чистий прибуток склав 1,6 млрд. грн., що стало одним з кращих результатів серед банків України у тому надскладному році.

У 2023-2024 роках тенденція поступово покращилась: відрахування в резерви скорочувалися – з 3,74 млрд. грн. у 2023 році до 2,61 млрд. грн. у 2024 році (-30,38%), що є виразним свідченням стабілізації якості портфеля [3]. Загалом по банківській системі України рівень NPL знизився до 14% у 2025 році, що є історичним мінімумом за понад 15 років [22]. АТ «Райффайзен Банк», з огляду на його консервативну кредитну політику та вибіркове обслуговування надійних позичальників, традиційно демонструє рівень NPL нижчий від середнього по системі.

Галузева структура кредитного портфеля банку відображає стратегічні пріоритети установи. Ключовою галуззю для банку є агропромисловий комплекс, де АТ «Райффайзен Банк» є беззаперечним ринковим лідером із часткою близько 20% ринку. Банк фінансує виробників зерна, олійних культур, м'яса та молока, надаючи як оборотні кредити, так і довгострокові інвестиційні

кредити. Значну частку портфеля займають кредити суб'єктам торгівлі, логістики, харчової промисловості та фармацевтики – галузей, критично важливих для забезпечення внутрішнього споживання та продовольчої безпеки в умовах воєнного часу [4].

Загалом, варто відмітити, що підхід банку до управління кредитним ризиком базується на принципах міжнародної банківської групи RBI, адаптованих до умов українського ринку. Так, система управління кредитним ризиком АТ «Райффайзен Банк» охоплює такі ключові елементи: а) жорсткі критерії відбору позичальників на основі комплексного аналізу їх кредитоспроможності; б) розгалужена система внутрішнього рейтингування контрагентів; в) активний моніторинг поточного стану позичальників на постійній основі; г) своєчасне виявлення ознак погіршення якості кредитного ризику та рання реструктуризація; д) формування резервів відповідно до вимог МСФЗ 9 та нормативних актів НБУ.

Відповідно до вимог Положення НБУ № 351 «Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями», АТ «Райффайзен Банк» здійснює класифікацію позичальників за класами кредитного ризику від 1 (найнижчий ризик) до 9 (найвищий ризик) та визначає відповідні нормативні рівні резервування. Банк застосовує власні внутрішні рейтингові моделі, що є більш деталізованими порівняно з мінімальними нормативними вимогами регулятора [25]. Результати класифікації безпосередньо впливають на розрахунок регуляторного капіталу та обсяги формованих резервів.

Також важливою складовою системи ризик-менеджменту є стрес-тестування кредитного портфеля. Банк проводить регулярні стрес-тести за різними сценаріями – базовим, несприятливим та кризовим – з урахуванням специфіки умов воєнного стану. Результати стрес-тестування використовуються для оцінки достатності капіталу та коригування лімітів на окремі галузі та категорії позичальників. Підходи до оцінки

кредитоспроможності боржників та стрес-тестування під час війни визначені відповідними методологічними документами НБУ [21].

Для управління кредитним ризиком на рівні окремих угод банк застосовує систему ковенантів – фінансових умов, виконання яких є обов'язковою вимогою договору протягом усього строку кредитування. Ковенанти зазвичай включають вимоги щодо підтримання мінімального рівня ліквідності, коефіцієнта покриття боргу та обмеження на здійснення певних видів господарської діяльності без погодження з банком. Це дозволяє вчасно виявляти ознаки погіршення стану позичальника та вживати превентивних заходів до настання дефолту [4].

АТ «Райффайзен Банк» стабільно дотримується всіх встановлених НБУ пруденційних нормативів, демонструючи значний запас міцності за показником адекватності регулятивного капіталу (H2) та нормативами ліквідності. Це свідчить про те, що навіть в умовах воєнного стану та підвищеного кредитного ризику банк зберігає достатній рівень капіталізації для покриття можливих втрат без загрози для вкладників та кредиторів (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

**Виконання АТ «Райффайзен Банк» ключових пруденційних
нормативів НБУ у 2024-2025 рр.**

Норматив	Нормативне значення	Фактичне значення у 2024 р.	Фактичне значення у 2025 р.
Норматив адекватності регулятивного капіталу (H2)	$\geq 10\%$	16,04%	15,81%
Коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR)	$\geq 100\%$	Виконується	162,5%
Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR)	$\geq 100\%$	Виконується	Виконується
Максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента (H7)	$< 25\%$	Виконується	Виконується
Нормативи ліквідності та обов'язкового резервування	НБУ	Виконуються	Виконуються

Джерело: складено на основі публічної звітності АТ «Райффайзен Банк» та нормативних актів НБУ [4; 3; 25].

Також банк активно управляє концентраційним ризиком кредитного портфеля шляхом встановлення лімітів на окремих позичальників, галузі та регіони. Відповідно до нормативних вимог НБУ максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента (Н7) не повинен перевищувати 25% регулятивного капіталу – банк цей норматив виконує. Проте галузева концентрація портфеля в агросекторі є фактором специфічного ризику. Банк нівелює цей ризик через диверсифікацію в межах АПК, розподіл між різними сільськогосподарськими культурами та регіонами, а також через вимоги до якісного забезпечення [4].

Як відомо, процедура реструктуризації є важливим інструментом управління проблемними кредитами в банківських установах. Тому, зважаючи на це, в умовах воєнного часу банк підходить до питання реструктуризації гнучко, надаючи кредитні канікули підприємствам, безпосередньо постраждалим від бойових дій, зміщуючи терміни погашення та перекладаючи ризики між різними продуктами. Важливо, що реструктуризація відбувається переважно до виникнення дефолту – банк відстежує попереджувальні сигнали та ініціює обговорення вже при перших ознаках труднощів. Завдяки такому превентивному підходу банку вдається мінімізувати безнадійні борги та підтримувати якість кредитного портфеля на прийнятному рівні [4].

Загалом, система управління кредитним ризиком в АТ «Райффайзен Банк» включає суворий контроль за цільовим використанням наданих кредитів. Так, банк вимагає документального підтвердження фактичних витрат та використання кредитних коштів відповідно до визначеної мети (договір купівлі-продажу, акт виконаних робіт, митна декларація тощо). Для моніторингу використання коштів банк аналізує потоки на рахунках позичальника в режимі реального часу через платформу Raiffeisen Business Online, що дозволяє оперативно виявляти нецільове використання ресурсів.

2.3. Особливості методики оцінки кредитоспроможності позичальників в АТ «Райффайзен Банк»

Як відомо, методика оцінки кредитоспроможності позичальників є серцевиною кредитного процесу будь-якого банку. В свою чергу, АТ «Райффайзен Банк», як дочірня структура міжнародної банківської групи Raiffeisen Bank International AG, застосовує комплексну та структуровану методику оцінки кредитоспроможності, що поєднує стандарти групи RBI із вимогами українського регулятора – Положення НБУ № 351 «Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» [25; 30].

Загалом, варто відмітити, що методологія оцінки кредитоспроможності в АТ «Райффайзен Банк» є диференційованою залежно від категорії позичальника. Так, виділяються методики для юридичних осіб та фізичних осіб, які суттєво відрізняються за набором показників, джерелами інформації та процедурою прийняття рішення. Ця диференціація відповідає загальноприйнятій банківській практиці та вимогам НБУ [25; 8].

Так, з метою оцінки кредитоспроможності корпоративних позичальників (юридичних осіб) АТ «Райффайзен Банк» застосовує багатофакторну рейтингову модель, яка базується на аналізі як кількісних фінансових показників, так і якісних нефінансових характеристик. Зокрема, процес оцінки охоплює кілька ключових блоків.

Перший блок – блок фінансового аналізу, в межах якого здійснюється кількісна оцінка фінансового стану позичальника – юридичної особи на основі аналізу його фінансової звітності (балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів) не менш ніж за 4 квартали, що передують даті аналізу. Зокрема, банк розраховує чітко визначену систему фінансових коефіцієнтів, об'єднаних у чотири групи (табл. 2.6).

В рамках проведеного дослідження нами розраховано ключові фінансові коефіцієнти на прикладі реального позичальника – ТОВ «ДРУЖБА АГРО-ІФ» (код ЄДРПОУ – 42955289). ТОВ «ДРУЖБА АГРО-ІФ» є сільськогосподарським виробником в Івано-Франківській області, село Росільна. Основний вид діяльності: КВЕД – 01.11. Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

Для забезпечення репрезентативності та нівелювання впливу сезонності й одиничних коливань було розраховано середні значення фінансових коефіцієнтів для ТОВ «ДРУЖБА АГРО-ІФ» на основі його офіційної фінансової звітності за 2023-2025 роки (Додаток Г).

Таблиця 2.6

**Система фінансових коефіцієнтів для оцінки кредитоспроможності
юридичних осіб в АТ «Райффайзен Банк»**

Група показників	Показник	Нормативне значення	Економічний зміст
Ліквідність	Коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{пл} = OA / KЗ$)	$> 1,0$	Здатність покрити поточні зобов'язання оборотними активами
Ліквідність	Коефіцієнт швидкої ліквідності ($K_{шл} = (OA - ТМЦ) / KЗ$)	$> 0,6-0,8$	Оцінка ліквідності без урахування запасів
Рентабельність	Рентабельність активів ($ROA = ЧП / A$)	$> 0\%$	Ефективність використання активів для генерації прибутку
Рентабельність	Рентабельність продажів ($R_{прод} = ЧП / \text{Виручка}$)	Галузевий орієнтир	Частка чистого прибутку в обсязі продажів
Фінансова стійкість	Коефіцієнт автономії ($K_{авт} = BK / ВБ$)	$> 0,3-0,5$	Частка власного капіталу в загальній сумі пасивів
Фінансова стійкість	Коефіцієнт фін. левириджу ($K_{л} = ЗК / BK$)	$< 1,5-2,0$	Відношення позикового капіталу до власного
Ділова активність	Оборотність активів ($OA = \text{Виручка} / \text{Активи}$)	Тренд до зростання	Ефективність використання всіх ресурсів підприємства
Ділова активність	Покриття боргу ($DSCR = EBITDA / \text{Обслуговування боргу}$)	$> 1,2-1,5$	Здатність генерувати достатній грошовий потік для обслуговування кредиту

Джерело: складено на основі Положення НБУ № 351, методичних матеріалів та літературних джерел [25; 8; 30].

Окремо зауважимо, що оскільки ТОВ «ДРУЖБА АГРО-ІФ» є суб'єктом малого підприємництва, показник EBITDA для даного підприємства був розрахований як сума фінансового результату до оподаткування та амортизаційних відрахувань відповідного року. Інші фінансові показники ТОВ «ДРУЖБА АГРО-ІФ» за 2023-2025 рр., що були використані в межах розрахунків ключових фінансових коефіцієнтів для цілей оцінки кредитоспроможності даного суб'єкта бізнесу наведені в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Основні фінансові показники ТОВ «ДРУЖБА АГРО-ІФ» за 2023-2025 рр.

Показник	2023	2024	2025
Оборотні активи та зобов'язання			
Оборотні активи, тис. грн.	87 097	153 434	192 846
Запаси, тис. грн.	23 470	83 272	66 109
Поточні зобов'язання, тис. грн.	89 713	146 190	266 281
Капітал та валюта балансу			
Власний капітал, тис. грн.	4 885	24 424	39 546
Валюта балансу, тис. грн.	117 545	216 458	320 688
Результати діяльності			
Виручка від реалізації, тис. грн.	119 622	422 454	490 858
Чистий прибуток, тис. грн.	3 356	19 539	20 595

*Джерело: фінансова звітність ТОВ «ДРУЖБА АГРО-ІФ» за 2023-2025 рр.
(Додаток Г)*

За результатами обчислень середніх коефіцієнтів кредитоспроможності для ТОВ «ДРУЖБА АГРО-ІФ» за 2023-2025 рр. виявлено, що:

1) Коефіцієнт поточної ліквідності: $K_{пл} = OA / KЗ$: 2023 р. – 0,97; 2024 р. – 1,05; 2025 р. – 0,72; середнє значення = 0,91.

2) Коефіцієнт швидкої ліквідності: $K_{шл} = (OA - ТМЦ) / KЗ$: 2023 р. – 0,71; 2024 р. – 0,48; 2025 р. – 0,48; середнє значення = 0,56 – нормативне значення > 0,6-0,8 – норматив не виконується, що обумовлено значною часткою запасів (зерна, готової продукції) в оборотних активах.

3) Рентабельність активів: $ROA = ЧП / A$: 2023 р. – 2,86%; 2024 р. – 9,03%; 2025 р. – 6,42%; середнє значення = 6,10% – позитивне значення, що свідчить про стабільну прибутковість діяльності підприємства попри умови воєнного стану.

4) Коефіцієнт автономії: $Кавт = ВК / ВБ$: 2023 р. – 0,042; 2024 р. – 0,113; 2025 р. – 0,123; середнє значення = 0,09 – значно нижче нормативного діапазону 0,3-0,5; підприємство функціонує переважно за рахунок позикового капіталу з позитивною динамікою зростання власного капіталу за період.

5) Коефіцієнт фінансового левериджу: $Кл = ЗК / ВК$: 2023 р. – 23,06; 2024 р. – 7,86; 2025 р. – 7,11; середнє значення = 12,68 – суттєво перевищує нормативне значення $< 1,5-2,0$, що відображає агресивну боргову модель фінансування, характерну для аграрного бізнесу з розширеним залученням торгового та довгострокового фінансування.

6) Покриття боргу (DSCR): $DSCR = EBITDA / \text{Фінансові витрати}$: 2023 р. – 3,53; 2024 р. – 6,20; 2025 р. – 8,35; середнє значення = 6,02 – значно перевищує нормативне значення $> 1,2-1,5$, що свідчить про достатній рівень генерації грошових потоків для обслуговування боргових зобов'язань.

Результати зведення середніх значень фінансових коефіцієнтів для ТОВ «ДРУЖБА АГРО-ІФ» в межах рейтингової оцінки подано у табл. 2.8.

Таким чином, результати розрахунку середніх значень фінансових коефіцієнтів ТОВ «ДРУЖБА АГРО-ІФ» за 2023-2025 рр. засвідчують неоднозначну картину кредитоспроможності підприємства. З одного боку, підприємство демонструє стабільну прибутковість – ROA на рівні 6,10% та значний запас покриття боргу ($DSCR = 6,02$), що свідчить про достатній операційний грошовий потік для обслуговування позик. З іншого боку, показники ліквідності ($Кпл = 0,91$; $Кшл = 0,56$) та фінансової незалежності ($Кавт = 0,09$; $Кл = 12,68$) суттєво відхиляються від нормативних значень. Це типово для аграрного бізнесу в Україні з його циклічністю й сезонними потребами в оборотному капіталі. Позитивна динаміка показників у порівнянні 2023-2025 рр. (зменшення Кл з 23,06 до 7,11; зростання Кавт з 0,042 до 0,123)

свідчить про постійне нарощення власного капіталу й покращення фінансової стійкості. За методикою АТ «Райффайзен Банк» підприємство може бути класифіковане на рівні класу В (підвищений ризик) із рекомендаціями щодо поглибленого аналізу грошових потоків та додаткового забезпечення.

Таблиця 2.8

Результати оцінки середніх фінансових коефіцієнтів ТОВ «ДРУЖБА АГРО-ІФ» за 2023-2025 рр. за методикою АТ «Райффайзен Банк»

Показник	Формула розрахунку	Нормативне значення	Фактичне значення	Оцінка
Поточна ліквідність (Кпл)	ОА / КЗ	> 1,0	0,91	Нижче норми
Швидка ліквідність (Кшл)	(ОА – ТМЦ) / КЗ	> 0,6-0,8	0,56	Нижче норми
Рентабельність активів (ROA)	ЧП / Активи	> 0%	6,10%	Відповідає нормі
Коефіцієнт автономії (Кавт)	ВК / ВБ	0,3-0,5	0,09	Нижче норми
Коефіцієнт левериджу (Кл)	ЗК / ВК	< 1,5-2,0	12,68	Не відповідає нормі (тенденція до покращення)
Коефіцієнт покриття боргу (DSCR)	EBITDA / Борг	> 1,2-1,5	6,02	Значно перевищує норму
Загальна оцінка	Задовільна – клас В (підвищений ризик; потребує додаткового аналізу грошових потоків та забезпечення)			

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності ТОВ «ДРУЖБА АГРО-ІФ» за 2023-2025 рр. та матеріалів АТ «Райффайзен Банк» [25; 30].

Другим блоком оцінки кредитоспроможності позичальників в АТ «Райффайзен Банк» є якісний аналіз позичальника. Поряд з кількісними показниками банк оцінює цілу низку якісних факторів, що характеризують репутацію та діловий досвід позичальника, його ринкові позиції та конкурентне середовище, якість менеджменту та корпоративне управління, прозорість структури власності та реальних бенефіціарів, кредитну історію у поточному та інших банках, наявність та якість майнового забезпечення [30]. Якісні фактори

підлягають бальній оцінці і інтегруються до загального внутрішнього рейтингу позичальника.

Важливим якісним фактором в умовах воєнного часу є оцінка географічного ризику позичальника – розміщення виробничих потужностей, складів, офісів та основних ринків збуту. Підприємства, розташовані в прифронтових зонах або на тимчасово окупованих територіях, автоматично переводяться до категорії підвищеного ризику або взагалі виключаються з числа допустимих позичальників відповідно до внутрішньої кредитної політики банку.

Третій блок – аналіз грошових потоків. Особливу роль у сучасній методиці банку відіграє аналіз грошових потоків (cash flow analysis). У 2024-2026 роках банк перейшов від суто ретроспективного аналізу фінансової звітності до динамічного моніторингу транзакційної активності позичальника в режимі реального часу через платформу Raiffeisen Business Online. Для зарплатних та транзакційних клієнтів банку формуються попередньо схвалені кредитні ліміти на основі аналізу регулярних вхідних грошових потоків [4].

Четвертий блок – оцінка забезпечення. Паралельно із фінансовим аналізом банк здійснює оцінку запропонованого забезпечення за кредитом. Основними видами прийнятного забезпечення в АТ «Райффайзен Банк» є нерухоме майно (застава), рухоме майно (транспортні засоби, обладнання, товари в обороті), банківський вклад (депозит) – найбільш надійний вид забезпечення, а також порука третьої особи або корпоративна гарантія. В умовах воєнного стану банк підвищив дисконти при оцінці вартості застави та встановив жорсткіші вимоги до її ліквідності [4].

В межах оцінки кредитоспроможності позичальників – фізичних осіб АТ «Райффайзен Банк» застосовує переважно скорингові моделі, що дозволяють автоматизувати та стандартизувати процес прийняття рішень за масовими кредитними продуктами. Кредитний скоринг – це кількісна модель, що конвертує характеристики позичальника у скоринговий бал (score), на основі

якого приймається рішення щодо видачі кредиту та визначаються його умови [27; 16].

Скорингова модель банку для фізичних осіб включає наступні основні групи факторів: демографічні характеристики (вік, освіта, сімейний стан), фінансові характеристики (рівень і стабільність доходів, наявність інших кредитних зобов'язань, власності), кредитна поведінка (кредитна історія у банку та у Бюро кредитних історій, наявність прострочень та дефолтів у минулому), трудова характеристика (тип зайнятості, стаж роботи, галузь, розмір роботодавця), а також тип та параметри запитуваного кредиту (сума, строк, співвідношення платіж/дохід) [16].

Важливою складовою системи скорингу є використання даних Бюро кредитних історій (БКІ). АТ «Райффайзен Банк» взаємодіє з провідними бюро кредитних історій України, отримуючи інформацію про кредитне минуле потенційних позичальників у всіх банках та фінансових установах. Дані БКІ дозволяють виявити прострочення та дефолти, що не відображені у документах, поданих клієнтом, та мінімізують ризик шахрайства [13].

Особливою формою кредитного скорингу є поведінковий скоринг (behavioral scoring), який застосовується до наявних клієнтів банку. На відміну від аплікаційного скорингу (для нових позичальників), поведінковий скоринг аналізує реальну транзакційну поведінку клієнта на рахунках банку: регулярність надходжень, поведінку з використання кредитного ліміту, наявність договірних відносин тощо. Такий підхід дозволяє формувати попередньо схвалені ліміти для зарплатних клієнтів без необхідності подавати додатковий пакет документів [4; 27]. Приклад типової структури скорингової картки для оцінки кредитоспроможності фізичних осіб в АТ «Райффайзен Банк» наведено в таблиці 2.9.

Окремо слід зупинитися на особливостях оцінки кредитоспроможності в умовах воєнного стану. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну з лютого 2022 року суттєво ускладнило застосування традиційних методів оцінки кредитоспроможності.

**Типова структура скорингової картки для оцінки кредитоспроможності
фізичних осіб в АТ «Райффайзен Банк»**

Фактор скорингу	Характеристика	Бали	Примітка
Вік	25-45 років	Максимальні	Найнижчий ризик за статистикою
Вік	До 25 або після 55 років	Знижені	Вищий статистичний ризик
Тип зайнятості	Найманий працівник із офіційним доходом	Максимальні	Стабільне джерело доходу
Тип зайнятості	ФОП, підприємець	Середні	Нестабільність доходів
Кредитна історія	Відсутність прострочень понад 30 днів	Максимальні	Сигнал відповідальної поведінки
Кредитна історія	Прострочення або дефолти в минулому	Мінімальні або стоп-фактор	Відмова або жорсткі умови
Навантаження на дохід (РТІ)	Платіж / Дохід < 40%	Максимальні	Відповідне боргове навантаження
Навантаження на дохід (РТІ)	Платіж / Дохід > 60%	Мінімальні або відмова	Закон про споживче кредитування
Розмір кредиту vs. дохід	Кредит не перевищує 3-5 місячних доходів	Максимальні	Розумна сума позики

Джерело: складено на основі методичних матеріалів щодо кредитного скорингу та практики банківського кредитування [16; 27; 13].

Серед ключових проблем можна виділити: а) обмеженість актуальних фінансових даних (значна частина підприємств переміщалась або повністю зупиняла діяльність); б) підвищену волатильність фінансових показників (навіть фундаментально стійкі підприємства могли тимчасово показати різке погіршення коефіцієнтів); в) неможливість повноцінної оцінки та реалізації застави на тлі бойових дій у ряді регіонів; г) зростання невизначеності щодо подальшого розвитку ситуації на ринках, що ускладнює прогнозування грошових потоків.

У відповідь на ці виклики АТ «Райффайзен Банк» адаптував методику оцінки кредитоспроможності: підвищив увагу до аналізу грошових потоків на противагу ретроспективним балансовим показникам, запровадив більш детальний аналіз географічного ризику позичальника, збільшив дисконти при

оцінці вартості застави та диференціював кредитні ліміти залежно від ступеня ризику розташування бізнесу, посилив вимоги до якості і своєчасності надання фінансової звітності позичальниками [4; 21].

Чітко прописаною є також процедура прийняття кредитного рішення в межах оцінки кредитоспроможності позичальників в АТ «Райффайзен Банк». Так, після завершення комплексної оцінки кредитоспроможності позичальника кредитний менеджер готує кредитне дос'є, яке передається на розгляд до кредитного комітету. Рівень повноважень кредитного комітету визначається розміром запитуваної суми: для кредитів МСБ до встановленого ліміту рішення може прийматись на рівні відділення, для великих корпоративних позик – на рівні центрального офісу, а у виняткових випадках – за погодженням з головним офісом RBI. Для кредитів до 10 млн. грн., поданих через платформу Raiffeisen Business Online з КЕП, стандартний термін виходу на угоду складає до 24 годин [4].

Банк також практикує систему моніторингу кредитного ризику позичальника після видачі кредиту. Оцінка фінансового стану юридичних осіб проводиться не рідше 1 разу на квартал відповідно до вимог Положення НБУ № 351, а для великих позичальників – щомісяця. Виявлення ознак погіршення якості позики (погіршення фінансових коефіцієнтів, порушення ковенантів, прострочення платежів) є підставою для проведення позачергової оцінки кредитоспроможності та прийняття відповідних управлінських рішень [25].

Загалом, методика оцінки кредитоспроможності позичальників в АТ «Райффайзен Банк» характеризується комплексністю та поєднанням кількісних і якісних підходів, відповідністю міжнародним стандартам банківської групи RBI та регуляторним вимогам НБУ, наявністю диференційованих методик для різних категорій позичальників, а також активним запровадженням цифрових інструментів оцінки на базі транзакційних даних. Водночас, як буде проаналізовано у наступному розділі, методика не позбавлена окремих недоліків, які обмежують її ефективність в умовах специфіки українського ринку та воєнного часу.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ В УКРАЇНІ

3.1. Зарубіжний досвід оцінки кредитоспроможності позичальників та можливості його адаптації в вітчизняних умовах

Аналіз зарубіжного досвіду оцінки кредитоспроможності позичальників є необхідною передумовою для обґрунтування напрямів вдосконалення вітчизняної практики. Банківські системи розвинених країн – передусім США і держав – членів Європейського Союзу – пройшли значно більш тривалий еволюційний шлях у розвитку кредитного аналізу, що дозволило накопичити цінний досвід застосування як традиційних, так і інноваційних підходів до оцінки кредитного ризику.

Так, особливістю американської системи оцінки кредитоспроможності фізичних осіб є домінування стандартизованих скорингових моделей, що базуються на кредитному рейтингу FICO (Fair Isaac Corporation). Ця модель, запроваджена ще у 1989 році, дозволяє обчислювати єдиний числовий показник кредитоспроможності в діапазоні від 300 до 850 балів на основі даних із трьох провідних кредитних бюро – Equifax, Experian та TransUnion. Рейтинг FICO враховує п'ять ключових факторів: кредитна дисципліна (35%), рівень боргового навантаження (30%), тривалість кредитної історії (15%), кредитний мікс (10%) та нові кредитні запити (10%) [34]. Стандартизація скорингового підходу в США забезпечила безпрецедентну доступність кредитних продуктів, мінімізацію суб'єктивного фактора при прийнятті рішень і значне скорочення часу розгляду кредитної заявки.

Для оцінки кредитоспроможності юридичних осіб американські банки широко застосовують внутрішні рейтингові моделі (Internal Rating-Based approach, далі – IRB), легітимізовані Базельською угодою II та вдосконалені в Базелі III. Підхід IRB передбачає оцінку трьох ключових параметрів кредитного

ризик: ймовірності дефолту (Probability of Default, PD), рівня втрат у разі дефолту (Loss Given Default, LGD) та частки дефолтних зобов'язань у загальній сумі кредитів (Exposure at Default, EAD). На підставі цих компонентів розраховується очікуваний збиток (Expected Loss, EL), що є основою для формування резервів відповідно до вимог МСФЗ 9 [10].

В свою чергу, банківська система Європейського Союзу характеризується більш жорсткою регуляторною стандартизацією методів оцінки кредитоспроможності порівняно з американською практикою. Ключовим регуляторним документом є Директива ЄС про кредитні установи (Capital Requirements Directive, CRD) та відповідний Регламент (CRR), що транспонують вимоги Базельського комітету з банківського нагляду у законодавство країн ЄС [10]. Згідно з цими документами, кредитні установи зобов'язані застосовувати методи оцінки кредитного ризику, затверджені компетентним органом нагляду, та забезпечувати достатній рівень документування своїх рейтингових систем.

Слід зазначити, що принципово важливим елементом розвиненої системи оцінки кредитоспроможності як в країнах ЄС, так і США є розгалужена інфраструктура кредитних бюро та реєстрів. Зокрема, у США три загальнонаціональні кредитні бюро (Equifax, Experian, TransUnion) акумулюють детальну інформацію про кредитну поведінку сотень мільйонів споживачів та корпоративних позичальників. В свою чергу, в країнах ЄС функціонують як загальнонаціональні приватні кредитні бюро (SCHUFA у Німеччині, BIK у Польщі, CRIF в Австрії та Італії), так і публічні кредитні реєстри, що адмініструються центральними банками. Крім того, на рівні ЄС функціонує система AnaCredit (Analytical Credit Dataset) – централізований реєстр кредитних даних Євросистеми, що охоплює кредити понад 25 тис. євро і забезпечує гармонізовану інформацію про кредитну заборгованість в усіх країнах ЄС [37].

Найбільш динамічним сучасним трендом у розвитку методів оцінки кредитоспроможності є масове впровадження технологій машинного навчання

(Machine Learning, ML) та штучного інтелекту (Artificial Intelligence, AI). Так, систематичний огляд наукової літератури за 2018-2024 роками виявив стрімке зростання числа досліджень, присвячених застосуванню ML-алгоритмів у кредитному скорингу [32]. Серед найпоширеніших підходів вирізняються такі як градієнтний бустинг (XGBoost, LightGBM), випадковий ліс (Random Forest), нейронні мережі (Neural Networks) та дерева прийняття рішень. Численні емпіричні дослідження підтверджують перевагу ML-моделей над традиційними логістичними регресіями за показниками точності класифікації, площею під ROC-кривою (AUC) та рівнем захоплення дефолтів [33].

Паралельно з розвитком ML-підходів стрімко поширюється концепція альтернативних даних (alternative data) для оцінки кредитоспроможності. Традиційний кредитний аналіз спирається на фінансову звітність та кредитну історію, тоді як альтернативні дані охоплюють транзакційну активність позичальника, поведінку у соціальних мережах, геолокаційні дані, дані телекомунікаційних операторів, інформацію про оренду нерухомості та комунальні платежі. Використання альтернативних даних дозволяє оцінити кредитоспроможність так званих «thin file» позичальників – осіб та підприємств без достатньої кредитної історії. Як зазначають у своєму дослідженні Балицька М. та Паржицька М., інноваційний кредитний скоринг на основі альтернативних даних розширює фінансову інклюзію та підвищує точність оцінки кредитного ризику [5].

Важливим напрямом зарубіжного досвіду, що заслуговує на увагу у контексті вдосконалення практики оцінки кредитоспроможності позичальників в Україні, є концепція пояснюваного штучного інтелекту (Explainable Artificial Intelligence, XAI). Ця концепція виникла у відповідь на проблему «чорного ящика» (black box), характерну для складних ML-моделей: вони дають точні прогнози, але не пояснюють механізм їх формування. Оскільки регуляторні органи вимагають від банків можливості обґрунтувати рішення про відмову у кредиті, XAI-підходи стають необхідним компонентом регуляторно-сумісного кредитного скорингу [36]. Метод Shapley Values дозволяє кількісно визначити

внесок кожного фактора у прогноз кредитного рейтингу, забезпечуючи прозорість і аудитоспроможність рішень.

З метою систематизації зарубіжного досвіду та визначення ключових аспектів його адаптації в процесі діяльності вітчизняних банків в таблиці 3.1 наведено результати порівняльного аналізу основних підходів до оцінки кредитоспроможності в США, ЄС та Україні (табл. 3.1).

Порівняльний аналіз засвідчує, що Україна, і зокрема АТ «Райффайзен Банк», має значний потенціал для вдосконалення системи оцінки кредитоспроможності в напрямі, що відповідає кращим міжнародним практикам. Виявлені відмінності визначають конкретні орієнтири для адаптації зарубіжного досвіду, які будуть детально розглянуті в підрозділі 3.2.

Таблиця 3.1

**Порівняльний аналіз підходів до оцінки кредитоспроможності
позичальників у США, ЄС та Україні**

Критерій порівняння	США	ЄС	Україна (поточний стан)
Стандартизація методів	Висока: FICO-скоринг як загальний стандарт для фізичних осіб; IRB-підхід для юридичних	Дуже висока: CRD/CRR, стандарти ЕВА, IRB із обов'язковою валідацією	Середня: Положення НБУ № 351 визначає мінімальні вимоги; банки розробляють власні методики
Інфраструктура кредитних бюро	Три загальнонаціональних бюро (Equifax, Experian, TransUnion); єдина база даних	Розгалужена мережа приватних і публічних бюро; система AnaCredit ЄЦБ	Декілька БКІ (МБКІ, Перше БКІ, Укрбюро); неповне охоплення даних
Використання ML та AI	Масове: провідні банки використовують XGBoost, нейронні мережі; розвинена FinTech-екосистема	Активне: ЕВА розробила принципи ML у кредитному ризику; зростає кількість ХАІ-рішень	Обмежене: окремі банки впроваджують пілотні ML-проекти, але масового застосування немає
Альтернативні дані	Широке: транзакційні, телекомунікаційні, геолокаційні дані; регуляторно врегульовано	Зростаюче: GDPR обмежує використання окремих типів даних; регулювання в розробці	Мінімальне: окремі FinTech-компанії використовують транзакційні дані
Галузева диференціація нормативів	Висока: галузеві бенчмарки вбудовані в рейтингові моделі провідних банків	Висока: галузеві корективи є стандартною вимогою IRB-підходу	Часткова: Положення № 351 диференціює нормативи за секціями КВЕД, але є обмеження

Джерело: складено автором на основі [5; 10; 32; 34; 36].

Крім того, особливо цінним для досліджуваного нами АТ «Райффайзен Банк» є досвід його материнської групи Raiffeisen Bank International AG (RBI), яка реалізує масштабну стратегію цифрової трансформації кредитних процесів. За даними групи, у 2024-2025 роках RBI активно впроваджує data-driven підходи до кредитних рішень, інтегрує ML-алгоритми у скорингові моделі та розширює використання транзакційних даних клієнтів для персоналізованої оцінки ризику [34]. Паралельно група розбудовує партнерства з FinTech-компаніями в рамках програми Elevator Lab для прискорення впровадження інноваційних кредитних рішень.

Загалом, на нашу думку, вказаний досвід материнської структури є найбільш релевантним для вдосконалення практики оцінки кредитоспроможності позичальників в АТ «Райффайзен Банк», оскільки він враховує специфіку операційного середовища банківської групи та вже підтверджений практикою в інших країнах присутності RBI.

3.2. Проблемні аспекти системи оцінки кредитоспроможності позичальників в АТ «Райффайзен Банк» та пропозиції щодо їх вирішення

На основі аналізу, проведеного у другому розділі кваліфікаційної роботи, можна визначити ключові недоліки та проблемні аспекти чинної методики оцінки кредитоспроможності позичальників в АТ «Райффайзен Банк». Ці недоліки мають системний характер і зумовлені як внутрішніми особливостями методологічного підходу банку, так і зовнішніми факторами – передусім умовами воєнного стану та структурними обмеженнями вітчизняного ринку.

Першим і найбільш принциповим недоліком є недостатня галузева диференціація нормативних значень фінансових показників. Незважаючи на те, що Положення НБУ № 351 запроваджує диференціацію нормативів інтегрального показника залежно від секції КВЕД, реальна галузева специфіка значно складніша та неоднорідніша. Так, коефіцієнт поточної ліквідності понад 1,0 є прийнятним для більшості промислових підприємств, однак для

торговельних компаній з активним обігом коштів він може бути суттєво нижчим навіть при цілком задовільному фінансовому стані. Навпаки, сільськогосподарські підприємства – ключова категорія позичальників АТ «Райффайзен Банк» – демонструють яскраво виражену сезонну циклічність фінансових показників [14].

Другим недоліком є обмеженість врахування нефінансових критеріїв оцінки в систематизованому вигляді. Хоча банк декларує врахування якісних факторів, таких як репутація менеджменту, ринкові позиції та галузева кон'юнктура, на практиці ця оцінка є значною мірою суб'єктивною і залежить від кваліфікації та досвіду конкретного кредитного аналітика. Відсутність чітко формалізованої та зваженої системи якісних показників знижує об'єктивність і порівнянність оцінок між різними клієнтами та підрозділами банку. Мельник К.В. зазначає, що проблемні аспекти оцінки кредитоспроможності значною мірою пов'язані з браком формалізованого інструментарію для якісного аналізу, який залишається занадто дискреційним [15].

Третьою суттєвою проблемою є надмірна залежність від ретроспективних даних фінансової звітності та недостатня орієнтація на прогнозну оцінку. Традиційна методика оцінки кредитоспроможності юридичних осіб спирається переважно на квартальні та річні фінансові звіти, які до моменту аналізу вже відображають минулі події. В умовах воєнного стану та швидкозмінної ринкової кон'юнктури ретроспективні дані можуть суттєво розходитися з поточним та прогнозованим фінансовим станом позичальника.

Четвертим проблемним аспектом є обмеженість скорингових моделей для фізичних осіб в умовах воєнного стану. Традиційні скорингові моделі калібруються на статистичних даних про кредитну поведінку позичальників у відносно стабільних умовах. Повномасштабне вторгнення Росії спричинило якісні зміни в соціально-економічному становищі мільйонів українських громадян: масове вимушене переміщення, зниження реальних доходів через інфляцію та зміни в зайнятості; руйнування майна, що суттєво знецінило заставне забезпечення. Використання скорингових моделей, розроблених до

2022 року, без відповідного перекалібрування може призводити до систематичних помилок класифікації.

П'ятим недоліком є недостатня розвиненість системи раннього попередження погіршення кредитоспроможності. Хоча банк здійснює регулярний моніторинг позичальників відповідно до вимог Положення НБУ № 351, система раннього виявлення стресових ознак у кредитному портфелі не є достатньо автоматизованою та систематизованою. Значна частина ознак погіршення кредитоспроможності виявляється на етапі виникнення прострочення, а не попередньо – на рівні порушення ковенантів або зміни транзакційної поведінки.

Для наочного представлення виявлених недоліків і їх зв'язку з можливими напрямками вдосконалення здійснено спробу узагальнення ключових проблем з цього питання у вигляді табл. 3.2.

Таблиця 3.2

**Систематизація виявлених недоліків методики оцінки
кредитоспроможності в АТ «Райффайзен Банк» та їх наслідків**

№	Виявлений недолік	Причини виникнення	Наслідки для банку
1	Недостатня галузева диференціація нормативних значень показників	Обмеження Положення НБУ № 351; відсутність актуальних галузевих бенчмарків	Систематична помилка при оцінці агро- та торговельного сегментів; некоректна класифікація позичальників
2	Суб'єктивність якісної оцінки позичальника	Відсутність стандартизованого та зваженого формалізованого підходу до якісних факторів	Різні рішення для порівнянних позичальників; регуляторний ризик
3	Орієнтація на ретроспективні дані	Традиційна методологія; обмежені дані про поточний стан позичальника	Занижена оцінка кредитного ризику; пізнє виявлення стресових сигналів
4	Скорингові моделі не адаптовані до умов воєнного часу	Калібрування на довоєнних даних; відсутність регулярного перекалібрування	Систематичні помилки класифікації; зростання NPL серед роздрібних позичальників
5	Недостатня автоматизація раннього попередження	Обмежений рівень інтеграції транзакційних даних з ризик-системами банку	Несвоєчасне реагування на погіршення; вищий рівень неочікуваних дефолтів

Джерело: складено автором на основі аналізу матеріалів розділу 2 та [14; 15; 20].

Зазначені недоліки підтверджуються і загальною тенденцією, характерною для вітчизняних банків. За оцінками дослідників, більшість українських банківських установ у своїх підходах до клієнтів приділяють недостатньо уваги якісним характеристикам позичальника, надмірно покладаючись на формалізовані кількісні методи та не враховуючи в повній мірі галузеві та макроекономічні фактори [20]. Крамаренко І.С. та Козаченко Л.А. наголошують, що вдосконалення методики оцінки кредитоспроможності безпосередньо впливає на рівень прострочених кредитів та є ключовим напрямом стабілізації кредитної діяльності банку [12].

На основі виявлених недоліків та зарубіжного досвіду, проаналізованого у попередньому підрозділі, в рамках проведеного дослідження нами сформульовано конкретні рекомендації щодо вдосконалення системи оцінки кредитоспроможності позичальників в АТ «Райффайзен Банк». Пропоновані заходи згруповано за тематичними напрямками, відповідно до виявлених проблем, і кожен із них супроводжується обґрунтуванням очікуваного ефекту.

Зокрема, першим напрямом вдосконалення системи оцінки кредитоспроможності позичальників в АТ «Райффайзен Банк», на нашу думку, є запровадження галузево-диференційованих нормативних значень ключових фінансових показників. Для усунення описаного недоліку пропонується розробити внутрішні нормативні таблиці банку, що встановлюють диференційовані граничні значення фінансових коефіцієнтів для ключових галузевих груп позичальників: агропромисловий комплекс, торгівля, харчова промисловість, фармацевтика, логістика та транспорт, будівництво та нерухомість. Розробка таких таблиць має спиратися на статистичну обробку масиву даних про фактичні фінансові показники позичальників банку за попередні роки у розрізі галузей.

Зокрема, для сільськогосподарських підприємств доцільно відображати сезонну циклічність через введення поправочних коефіцієнтів залежно від кварталу аналізу: III-IV квартал (після збирання врожаю) типово характеризується вищими показниками ліквідності, тоді як I-II квартал

(передпосівний та посівний) – значно нижчими. Відповідно до методики АПК-кредитування, нормативне значення коефіцієнта поточної ліквідності для агрокомпанії може бути знижено до 0,8-0,9 у I кварталі та підвищено до 1,3-1,5 у IV кварталі без зміни класу кредитного ризику позичальника [14]. Пропонований підхід відповідає кращим практикам IRB-підходу ЄС щодо галузевої кастомізації рейтингових моделей [10].

Другим напрямом є формалізація системи якісних показників у вигляді структурованої скорингової карти. Для подолання суб'єктивності якісної оцінки пропонується розробити стандартизовану скорингову карту якісних факторів для корпоративних позичальників, яка передбачала б числову оцінку по кожному з виділених блоків. Такий підхід широко застосовується в американській та європейській практиці оцінки кредитоспроможності юридичних осіб [34]. Структуру пропонованої скорингової карти якісних показників для оцінки кредитоспроможності юридичних осіб в АТ «Райффайзен Банк» наведено у табл. 3.3.

За результатами пропонованої якісної оцінки позичальник отримує зважений бал (від 0 до 5), який інтегрується з кількісним рейтингом у єдиний кредитний рейтинг позичальника. У разі якщо позичальник отримав 0 балів за будь-яким зі стоп-факторних критеріїв (непрозора власність або знаходження у зоні бойових дій), розгляд кредитної заявки автоматично припиняється незалежно від фінансових показників. Формалізація якісної оцінки забезпечить об'єктивність, відтворюваність і аудитоспроможність рішень, що є вимогою як внутрішнього контролю банку, так і наглядових органів.

Третім напрямом є вдосконалення скорингових моделей для фізичних осіб шляхом перекалібрування на актуальних даних та інтеграції транзакційної аналітики. Для усунення проблеми застарілих моделей пропонується провести повне перекалібрування скорингових карт для масових кредитних продуктів (кредити готівкою, кредитні картки) на даних 2022-2025 років, що відображають реальну кредитну поведінку позичальників в умовах воєнного стану. Перекалібрування має включати: а) виключення зі скорингової карти

змінних, що втратили дискримінаційну здатність; б) додавання нових змінних, що набули прогностичної значущості в нових умовах (статус ВПО, джерело доходу, строк перебування за поточним місцем роботи після переміщення).

Таблиця 3.3

Пропонована структура скорингової карти якісних показників для оцінки кредитоспроможності юридичних осіб в АТ «Райффайзен Банк»

Блок якісних факторів	Вага, %	Критерії оцінки	Шкала балів
Репутація та кредитна дисципліна	25	Кредитна історія у банку та за даними БКІ; наявність прострочень; судові справи	Відмінна – 5 б.; добра – 4 б.; задовільна – 3 б.; незадовільна – 1 б.; дефолт – 0 б.
Якість менеджменту	20	Досвід керівництва у галузі (роки); кадрова стабільність; наявність стратегії розвитку	Понад 10 р. досвіду – 5 б.; 5-10 р. – 4 б.; 3-5 р. – 3 б.; до 3 р. – 1 б.
Ринкові позиції та конкурентоспроможність	20	Частка ринку; диверсифікація клієнтської бази; наявність контрактів на майбутні поставки	Лідер ринку – 5 б.; стабільна позиція – 4 б.; конкурентна – 3 б.; слабка – 1 б.
Прозорість власності та корпоративне управління	20	Верифікація бенефіціарів; наявність аудиторського висновку; пов'язаність із проблемними особами	Повна прозорість – 5 б.; часткова – 3 б.; непрозора структура – 0 б. (стоп-фактор)
Географічний та операційний ризик	15	Розміщення активів; відстань від лінії фронту; наявність страхування воєнних ризиків	Безпечні регіони – 5 б.; помірний ризик – 3 б.; прифронтова зона – 0 б. (стоп)
Якість забезпечення	Разом – 100%	Ліквідність і ринкова вартість застави; дисконт за типом і розташуванням	Депозит/ОВДП – 5 б.; нерухомість у безпечному регіоні – 4 б.; рухоме майно – 3 б.

Джерело: розроблено автором на основі [5; 10; 34; 36; 14].

Паралельно доцільно розширити застосування поведінкового скорингу на основі транзакційних даних платформи MyRaif та Raiffeisen Business Online. Аналіз регулярних надходжень на поточний рахунок клієнта дозволяє в режимі реального часу оцінити його фактичний рівень доходів та стабільність фінансового становища без необхідності подавати паперові довідки. Систематичне використання поведінкового скорингу для формування попередньо схвалених кредитних лімітів є поширеною практикою у провідних

цифрових банках ЄС і дозволяє суттєво скоротити операційні витрати на обробку кредитних заявок.

Четвертим напрямом є впровадження системи раннього попередження на базі алгоритмів виявлення аномалій. Для підвищення ефективності моніторингу кредитного портфеля пропонується розробити автоматизовану систему раннього попередження, що аналізує транзакційну активність корпоративних позичальників у режимі реального часу та виявляє аномальні відхилення від звичних патернів поведінки. Ключовими сигнальними індикаторами, що мають відстежуватися системою, могли б бути: різке скорочення обсягу вхідних платежів понад 30% протягом двох послідовних місяців; нетипове використання кредитного ліміту – наближення до максимуму без погашення; зниження залишків на рахунках до рівня нижче місячного платежу по кредиту; поява великих переказів на нові контрагенти, не пов'язані з профільним бізнесом (ознака виведення активів).

Впровадження такої системи відповідає загальному напрямку стратегії материнської групи RBI в частині розвитку data-driven підходів до управління кредитним ризиком [34]. АТ «Райффайзен Банк» вже активно розвиває AI-компетенції – за даними 2025 року, частка AI-користувачів серед співробітників банку зросла з 30% до 62% за 18 місяців [35]. Це свідчить про наявність технологічного та культурного підґрунтя для реалізації пропонованого підходу.

П'ятим напрямом є впровадження ML-моделей для підвищення точності прогнозування дефолту у корпоративному сегменті. В контексті загальносвітової тенденції до застосування методів машинного навчання у кредитному ризику пропонується розробити пілотний ML-проект для оцінки ймовірності дефолту (PD) корпоративних позичальників. Реалізація цього напрямку передбачає кілька послідовних етапів: підготовку навчальної вибірки на основі накопичених даних про кредитні справи юридичних осіб; навчання та порівняння кількох моделей (логістична регресія – як базовий бенчмарк, XGBoost, Random Forest); валідацію на тестовій вибірці за показниками AUC,

Gini-коефіцієнтом та KS-статистикою; пояснення моделі за допомогою методу Shapley Values для забезпечення регуляторної прозорості [36] (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

**Прогнозна оцінка ефективності запропонованих заходів щодо
вдосконалення оцінки кредитоспроможності позичальників в АТ
«Райффайзен Банк»**

№	Захід	Термін реалізації	Очікуваний ефект (якісний)	Прогнозний кількісний ефект
1	Галузева диференціація нормативів фінансових показників	6-9 місяців	Зниження частоти помилкових відмов та прийняття по агро- та торговельному сегменту	Скорочення NPL у відповідних галузях на 0,5-1,0 в.п.; додатковий дохід від правильно схвалених позичальників
2	Формалізована скорингова карта якісних показників	3-6 місяців	Підвищення об'єктивності оцінки; зниження кредитного ризику через виявлення прихованих ризиків	Зниження рівня сумнівних позик на 0,3-0,5 в.п.; скорочення операційного ризику від суб'єктивних рішень
3	Перекалібрування скорингових моделей для фізичних осіб	9-12 місяців	Адекватна оцінка нових категорій позичальників; зниження NPL у роздрібному сегменті	Скорочення NPL у роздрібі на 1,0-1,5 в.п.; економія на резервах ~200-300 млн. грн./рік
4	Система раннього попередження на базі транзакційних даних	6-12 місяців	Зниження частки несподіваних дефолтів; збільшення частки реструктуризованих vs списаних кредитів	Скорочення незапланованих дефолтів на 15-25%; зниження збитків від списань
5	Впровадження ML-моделей для прогнозування PD	12-18 місяців	Підвищення точності оцінки кредитного ризику; оптимізація резервування	Підвищення AUC на 8-12 в.п.; потенційна економія на надлишкових резервах ~150-250 млн. грн./рік

Джерело: розроблено автором на основі [12; 15; 32; 33].

Важливим аспектом є забезпечення відповідності ML-моделей вимогам Положення НБУ № 351, що передбачає можливість обґрунтування кредитного рішення для регулятора та клієнта. Дослідження засвідчують, що впровадження ML-моделей у кредитному скорингу може підвищити AUC на 10-15 відсоткових пунктів порівняно з традиційними логістичними моделями, а також знизити рівень помилкових відхилень (false negatives) на 15-20% [32; 33].

Оцінка очікуваної ефективності запропонованих заходів. Для оцінки потенційного ефекту від упровадження пропонованих заходів розроблено

прогнозний розрахунок на основі актуальних даних кредитного портфеля банку. За базу розрахунку прийнято: кредитний портфель АТ «Райффайзен Банк» станом на 01.01.2026 – 83 млрд. грн.; поточний рівень NPL – ~10% (~8,3 млрд. грн.); середні витрати на формування резервів по дефолтним кредитам – близько 40% суми NPL.

Для наочної візуалізації пропонованих змін та їх логічного взаємозв'язку із виявленими недоліками на рис. 3.1 подано схему вдосконаленої системи оцінки кредитоспроможності позичальників в АТ «Райффайзен Банк».

Рис. 3.1. Схема вдосконаленої системи оцінки кредитоспроможності позичальників в АТ «Райффайзен Банк»

Джерело: розроблено автором.

Для більш конкретного обґрунтування прогнозного ефекту від реалізації пропозицій проведемо спрощений розрахунок потенційної економії на резервах

від перекалібрування роздрібних скорингових моделей. За даними розділу 2, чистий кредитний портфель банку станом на 01.01.2026 становить 83 млрд. грн.. За умови впровадження ефективних скорингових моделей та системи раннього попередження, зниження NPL на 1,0-1,5 відсоткового пункту є реалістичним орієнтиром, підтвердженим зарубіжними дослідженнями [32; 33].

Розрахунок прогнозного ефекту від зниження NPL на 1 в.п.: кредитний портфель – 83 000 млн. грн.; зниження NPL на 1 в.п.: $83\,000 \times 0,01 = 830$ млн. грн. (зменшення обсягу проблемних кредитів); середній рівень резервування за NPL кредитами – ~40% (відповідно до практики МСФЗ 9); вивільнення резервів: $830 \times 0,40 = 332$ млн. грн. (одноразово, при поліпшенні якості портфеля); щорічна економія на нових відрахуваннях у резерви: ~200-250 млн. грн./рік (за умови стабільного ефекту).

Таким чином, лише від вдосконалення скорингових моделей очікуваний ефект може скласти від 200 до 250 млн. грн. щорічної економії на резервах – без урахування додаткового доходу від правильно схвалених надійних позичальників та зниження витрат на роботу з проблемними активами. Якщо ж врахувати сукупний ефект від усього комплексу пропонованих заходів, загальна потенційна ефективність оцінюється в 500-700 млн. грн. щорічної позитивної дії на фінансовий результат банку, що становить приблизно 5-7% від чистого прибутку 2024 року.

Важливо зазначити, що пропоновані заходи не є взаємовиключними – навпаки, вони утворюють взаємопов'язану систему, у якій ефект від кожного окремого заходу посилюється у поєднанні з іншими. Галузева диференціація нормативів формує більш точну вхідну оцінку для ML-моделей; формалізована якісна карта збагачує їх вхідними даними; система раннього попередження забезпечує зворотний зв'язок для перекалібрування моделей у режимі безперервного навчання.

Пріоритетними для першочергового впровадження є заходи 1 і 2 (галузева диференціація та формалізація якісної оцінки), оскільки вони вимагають мінімальних технологічних інвестицій і можуть бути реалізовані

силами внутрішнього методологічного підрозділу банку протягом 3-9 місяців. Заходи 3 і 4 потребують ІТ-інтеграції, але також є реалістичними для реалізації у горизонті одного року. Захід 5 (впровадження ML-моделей) є найбільш ресурсомістким та вимагає залучення аналітичного центру компетенцій RBI та пілотного тестування, проте саме він має найбільший довгостроковий трансформаційний потенціал для системи кредитного ризик-менеджменту банку.

Реалізація пропонованих заходів органічно вписується в загальну стратегію цифрової трансформації АТ «Райффайзен Банк» і відповідає напрямкам розвитку материнської групи RBI, що акцентує на data-driven підходах до кредитних рішень та розширенні застосування штучного інтелекту у ключових банківських процесах. Крім того, вдосконалення методики оцінки кредитоспроможності сприятиме зростанню обсягів кредитування реального сектору економіки, що є критично важливим для відновлення України у поствоєнний період.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження сформовано наступні теоретичні та практичні висновки, що відповідають поставленим меті та завданням кваліфікаційної роботи.

1. Узагальнено теоретичні підходи до визначення поняття «кредитоспроможність» та встановлено, що у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі відсутнє єдине визначення цього терміна. Виявлено, що більшість авторів акцентують увагу або на фінансово-кількісних характеристиках, або на якісних факторах, або на прогностичному виміру здатності позичальника виконувати зобов'язання. В рамках дослідження запропоновано розглядати кредитоспроможність як інтегральну характеристику, що відображає реальну та потенційну здатність і готовність позичальника своєчасно та в повному обсязі виконувати кредитні зобов'язання на основі наявного та прогнозованого фінансового стану, якісних характеристик і доступного забезпечення. Розмежовано суміжні категорії «кредитоспроможність», «платоспроможність» та «фінансова стійкість».

2. Систематизовано методи оцінки кредитоспроможності позичальників, виділивши п'ять основних груп: кількісні фінансові (коефіцієнтний аналіз), статистичні (скорингові), якісні (CAMPARI, 5C, PARTS), рейтингові та цифрові (ML, AI, альтернативні дані). Встановлено, що жоден із методів не є універсальним, а ефективна система оцінки кредитоспроможності передбачає їх комбінацію відповідно до специфіки позичальника.

3. Досліджено нормативно-правову базу оцінки кредитоспроможності в Україні. Встановлено, що Положення НБУ № 351 є системоутворюючим регуляторним документом, що запроваджує дев'ятирівневу класифікацію позичальників, диференціацію нормативів за секціями КВЕД та зв'язок між класом позичальника та обсягом резервування. Виявлено, що умови воєнного стану потребують подальшої адаптації регуляторної бази з урахуванням специфічних ризиків збройного конфлікту.

4. Надано загальну фінансово-економічну характеристику АТ «Райффайзен Банк». Встановлено, що банк входить до четвірки найбільших за активами (250,2 млрд. грн. станом на 01.01.2026) та є беззаперечним лідером на ринку агрокредитування з часткою близько 20%. За підсумками 2025 року банк зафіксував рекордний чистий прибуток – 10,74 млрд. грн. (зростання у 2,5 рази порівняно з 2024 роком), що підтверджує ефективність його фінансової та кредитної стратегії в умовах воєнного часу.

5. Проаналізовано кредитний портфель та систему управління кредитним ризиком банку. Встановлено, що за 2025 рік кредитний портфель зріс до 92 млрд. грн. (+28,5%), а частка NPL знизилась до 7,9%, що є значно нижче від середнього показника по банківській системі (14%). Система ризик-менеджменту банку включає жорсткий відбір позичальників, внутрішнє рейтингування, ковенанти, стрес-тестування та превентивну реструктуризацію.

6. Виявлено особливості методики оцінки кредитоспроможності позичальників в АТ «Райффайзен Банк». Встановлено, що банк застосовує диференційовані підходи для юридичних та фізичних осіб: для корпоративних позичальників – багатофакторну рейтингову модель (фінансовий аналіз + якісна оцінка + аналіз грошових потоків + оцінка забезпечення), для фізичних осіб – скорингові моделі та поведінковий скоринг. Практична апробація методики на прикладі ТОВ «ДРУЖБА АГРО-ІФ» підтвердила, що галузева специфіка позичальника (аграрний бізнес) суттєво впливає на інтерпретацію фінансових показників.

7. Проаналізовано зарубіжний досвід оцінки кредитоспроможності в США і ЄС. Встановлено, що провідними тенденціями є стандартизація FICO-скорингу, IRB-підхід Базель II/III, розгалужена інфраструктура кредитних бюро, масове впровадження ML-алгоритмів (XGBoost, Random Forest) та концепція пояснюваного штучного інтелекту (XAI). Визначено, що досвід материнської групи RBI у сфері data-driven кредитних рішень є найбільш релевантним для адаптації в АТ «Райффайзен Банк».

8. На основі виявлених недоліків чинної методики АТ «Райффайзен Банк» (недостатня галузева диференціація нормативів; суб'єктивність якісної оцінки; орієнтація на ретроспективні дані; застарілі скорингові моделі; недостатня автоматизація раннього попередження) розроблено комплекс рекомендацій: запровадження галузево-диференційованих нормативних значень фінансових показників; формалізація якісної оцінки у вигляді структурованої скорингової карти; перекалібрування скорингових моделей для фізичних осіб на даних 2022-2025 рр.; впровадження системи раннього попередження на базі транзакційного моніторингу; запровадження ML-моделей для прогнозування PD корпоративних позичальників.

9. Проведено прогнозну оцінку ефективності запропонованих заходів. Встановлено, що сукупний ефект від їх реалізації може становити 500-700 млн. грн. щорічного позитивного впливу на фінансовий результат банку (5-7% від чистого прибутку 2024 року) за рахунок скорочення NPL, вивільнення резервів та зниження витрат на управління проблемними активами. Запропоновані рекомендації можуть бути використані у практичній діяльності АТ «Райффайзен Банк» та інших банківських установ України, а також у подальших наукових дослідженнях із питань управління кредитним ризиком.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АТ «Райффайзен Банк». Звіт керівництва та фінансова звітність за 2025 рік (практичний звіт). URL: <https://raiffeisen.ua> (дата звернення: 15.04.2026).
2. АТ «Райффайзен Банк». Звіт керівництва. Окрема МСФЗ звітність за 2022 рік. URL: <https://raiffeisen.ua/storage/files/raiffeisen-bank-22fsu-separate-isa-with-signatures.pdf> (дата звернення: 16.03.2026).
3. АТ «Райффайзен Банк». Окрема фінансова звітність за 2024 рік (МСФЗ) з аудиторським висновком. URL: <https://raiffeisen.ua> (дата звернення: 15.05.2026).
4. АТ «Райффайзен Банк». Офіційний сайт. URL: <https://raiffeisen.ua> (дата звернення: 15.04.2026).
5. Балицька М., Паржицька М. Сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальників юридичних осіб банками України. Вісник Хмельницького національного університету. 2022. № 3. С. 36-41. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-306-3-4>.
6. Бондаренко А.Ф., Гордієнко В.П., Дутченко О.О. Оцінка кредитоспроможності позичальника комерційного банку. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». 2019. № 4. С. 93-100. DOI: 10.21272/1817-9215.2019.3-11.
7. Бучко І.Є. Скоринг як метод зниження кредитного ризику банку. Вісник Університету банківської справи НБУ. 2013. № 2 (17). С. 178-182.
8. Внукова Н.М., Васильєва М.О. Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності позичальників-фізичних осіб. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. URL: <https://fkд.net.ua/index.php/fkd/article/download/1043/1052/2737> (дата звернення: 22.04.2026).
9. Джеджула В.В., Цвик О.Г. Сучасні методичні підходи до оцінювання кредитоспроможності підприємства. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 7. С. 290-295.

10. Директива Ради 92/121/ЄС «Про здійснення нагляду і контролю за діяльністю кредитних установ». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_362#Text (дата звернення: 15.04.2026).
11. Кравченко В.Г., Кравченко Т.В. Оцінювання кредитоспроможності позичальників комерційного банку. Економічний простір. 2021. № 167. С. 125-131. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/167-23>.
12. Крамаренко І.С., Козаченко Л.А. Методика оцінки кредитоспроможності позичальника: практичний аспект. Економіка і фінанси. 2018. № 1. С. 49-57.
13. Кредитний скоринг. Аналіз і оцінка кредитоспроможності позичальника. Mycredit. URL: <https://mycredit.ua/ua/blog/kreditnyj-skoring-kak-metod-ocenki-kreditosposobnosti-zaemshhika/> (дата звернення: 17.03.2026).
14. Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності суб'єктів господарювання комерційними банками. Облік і фінанси АПК. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/metodichni-pidhodi-do-ocinki-kreditospromozhnosti-sub-ektiv-gospodaryuvannya-komerciynimi-bankami.html> (дата звернення: 15.05.2026).
15. Мельник К.В. Проблемні аспекти оцінки кредитоспроможності позичальників. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 3. С. 433-438.
16. Міжнародне бюро кредитних історій. Скорингова оцінка позичальника. URL: <https://credithistory.com.ua/uk-ua/kreditoram/produkti-ta-poslugi/skoringova-otsinka-pozichalnika> (дата звернення: 15.04.2026).
17. Mind.ua. Рейтинг життєздатності банків 2024. URL: <https://mind.ua/publications/20269589-rejting-zhittezdatnosti-bankiv-2024-perevirka-na-vitrivalist> (дата звернення: 11.03.2026).
18. Mind.ua. Рейтинг життєздатності банків 2025. URL: <https://mind.ua/publications/20285653-rejting-zhittezdatnosti-bankiv-2025-vimiri-doviri> (дата звернення: 14.04.2026).
19. Mind.ua. Рейтинг життєздатності банків 2026. URL: <https://mind.ua/publications/20301250-rejting-zhittezdatnosti-bankiv-2026> (дата звернення: 15.04.2026).

20. Науменко Н.Ю., Писарькова В.Р., Овчаренко О.В. Дослідження ключових елементів процесу формування та реалізації кредитоспроможності позичальників банку. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2023. Вип. 2 (39). С. 102-109. DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.39-17>.
21. Національний банк України. Оцінка платоспроможності боржників та стрес-тестування банків під час війни. 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Ocinka_platospromozhnosti_borzhnykiv_ta_ST_bankiv_pid_chas_viyuny_23-05-2024.pdf (дата звернення: 22.04.2026).
22. Національний банк України. Річний звіт за 2025 рік: антикрихкість в дії. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-za-2025-rik-antikrihkist-v-diyi> (дата звернення: 11.04.2026).
23. Овчелупова О.М. Оцінка кредитоспроможності позичальників комерційного банку: напрямки підвищення якості інформаційно-аналітичного забезпечення. Innovative Technologies and Scientific Solutions for Industries. 2020. № 3 (13). С. 106-115.
24. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 10.05.2026).
25. Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Положення НБУ від 30.06.2016 р. № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text> (дата звернення: 15.04.2026).
26. Рейтингове агентство «Стандарт-Рейтинг». Депозитні та кредитні рейтинги АТ «Райффайзен Банк» підтверджено на рівні uaAAA. URL: <https://raiffeisen.ua/news/depozytni-ta-kredytni-reytyngy-raiffeisen-banku-pidtvrdzheno-na-visokomu-rivni-1875> (дата звернення: 12.04.2026).
27. Скоринг в банках і фінансових організаціях: види, складові, вплив на кредитну історію. Banker.ua. URL: <https://banker.ua/uk/skoring-v-ukra%D1%97nskix-bankax/> (дата звернення: 19.03.2026).

28. Смолева Т.М. Сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальників банками України. Фінанси, облік, банки. 2014. № 1 (20). С. 241-247.
29. Суханова А.В., Пухальська Н.О., Черній Б.С. Сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальника банківськими установами. Економіка і суспільство. 2018. Вип. 18. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-114>.
30. Управління ризиком окремого кредиту. Бібліотека BukLib.net. URL: <https://buklib.net/books/32635/> (дата звернення: 15.05.2026).
31. Чайковський Я. Аналіз кредитоспроможності позичальника банківської установи. Журнал Європейської економіки. 2005. Том 4. № 3. С. 328-353.
32. Dumitrescu E., Hue S., Hurlin C., Tokpavi S. Machine learning for credit scoring: Improving logistic regression with non-linear decision-tree effects. European Journal of Operational Research. 2022. Vol. 297, No. 3. P. 1178-1192.
33. Khatir A.A.H.A., Bee M. Machine learning models and data-balancing techniques for credit scoring: what is the best combination? Risks. 2022. Vol. 10, No. 9. DOI: <https://doi.org/10.3390/risks10090169>.
34. Raiffeisen Bank International. Growth Strategy and Digital Transformation. URL: <https://portersfiveforce.com/blogs/growth-strategy/rbinternational> (дата звернення: 15.05.2026).
35. Raiffeisen Bank Ukraine. From 30% to 62% AI users: how Raiffeisen Bank built an AI culture in 18 months. dev.ua. 2025. URL: <https://dev.ua/en/news/tatsyi-1765365975> (дата звернення: 15.05.2026).
36. Transparency, Auditability and eXplainability of Machine Learning Models in Credit Scoring. URL: <https://arxiv.org/pdf/2009.13384> (дата звернення: 15.05.2026).
37. Update: Analytical credit dataset of the ECB - AnaCredit. URL: <https://www.bankinghub.eu/finance-risk/analytical-credit-dataset-of-the-ecb-anacredit> (дата звернення: 15.04.2026).

ДОДАТКИ